

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

BRANKA AHLIN

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

OBLIKOVANJE MIKROTURISTIČNE REGIJE
ŠENTRUPERSKA DOLINA

Ljubljana, februar 2004

BRANKA AHLIN

IZJAVA

Študent/ka Branka Ahlin izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom Janeza Sirše in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. TURIZEM IN PODEŽELJE	2
1.1 PODEŽELJE KOT PRILOŽNOST ZA RAZVOJ TURIZMA.....	2
1.2 POZITIVNI IN NEGATIVNI VPLIV RAZVOJA TURIZMA NA PODEŽELJU	4
2. SLOVENIJA IN TURIZEM NA PODEŽELJU	6
2.1 MESTO TURIZMA NA PODEŽELJU	6
2.2 PROGRAM CRPOV	9
2.3 PROJEKT PO POTEH KULTURNE DEDIŠČINE DOLENJSKE IN BELE KRAJINE.....	10
2.4 ZDRUŽENJE TURISTIČNIH KMETIJ SLOVENIJE	11
3. MIKROTURISTIČNA REGIJA ŠENTRUPERSKA DOLINA.....	14
4. PREDSTAVITEV TURISTIČNE PONUDBE ŠENTRUPERSKE DOLINE	15
4.1 ZGODOVINA ŠENTRUPERSKE DOLINE	15
4.2 PRIMARNA PONUDBA ŠENTRUPERTA.....	16
4.3 SEKUNDARNA PONUDBA ŠENTRUPERSKE DOLINE.....	19
4.3.1 NASTANITVENE ZMOGLJIVOSTI IN GOSTINSKA PONUDBA.....	19
4.3.2 REKREACIJA.....	20
4.3.3 VINSKA CESTA.....	23
4.3.4 PRIREDITVE.....	23
4.4 VLOGA PREBIVALCEV	25
4.5 SWOT ANALIZA ŠENTRUPERSKE DESTINACIJE.....	27
5. PROGRAM RAZVOJA TURIZMA V ŠENTRUPERSKI DOLINI	28
5.1 INFRASTRUKTURA.....	28
5.2 NASTANITVENE ZMOGLJIVOSTI IN GOSTINSKA PONUDBA	29
5.3 KULTURNA IN ŠPORTNA PONUDBA.....	31
5.4 PONUDBA SPECIALNIH PROGRAMOV	32
5.5 CILJNI TRG.....	33
5.6 ŠIRŠE REGIONALNO POVEZOVANJE	34
6. MOŽNOSTI FINANCIRANJA RAZVOJA TURIZMA V ŠENTRUPERSKI DOLINI.....	35
SKLEP	37
LITERATURA	39
VIRI	40
PRILOGA	

UVOD

Na Slovenijo lahko gledamo tudi kot na dvomilijonsko mesto z veliko zelenih površin – parkov in gozdov, z bogato rastlinsko in živalsko raznovrstnostjo, z ekološko ohranjenim podeželjem ter kulturno raznovrstnostjo in hitro nam je lahko jasno, da razpolagamo s kvaliteto, ki je v večini »razvitih« dežel ne poznajo več. V tem referenčnem okolju je turistična ponudba slovenskega podeželja z vini in kulinariko ter slovensko etnološko in etološko turistično ponudbo ena izmed pomembnih kakovostnih atrakcij slovenskega turizma.

K vsakodnevnim temam v časopisju sodijo že precej časa tudi poročila o onesnaženosti okolja, o stresnem načinu življenja in o naglici, ki niža raven kvalitete življenja. Ljudje se vse bolj zavedamo, kako dragocen je zdrav način življenja. Vse več ljudi, ki jih dnevno spremljata manj zdravo mestno okolje in velike psihofizične obremenitve pri delu, išče v času počitnic drugačno, prijaznejše okolje, ki omogoča sprostitev in regeneracijo.

Šentrupert je s svojo odmaknjeno lego sredi doline, obdane s hribčki, posejanimi z vinogradi, ena izmed najlepših krajin naše dežele. Je prostor, ki nudi mnogo različnosti v krajini in arhitekturi. Za obiskovalce postaja vedno bolj vabljiv zaradi tistega, česar tukaj (še) ni – hrupa, avtocest, betonskih blokov in podobnih stvaritev sodobnega sveta. Je zeleno, je mir, je lepota, je zgodovina, zapisana v dediščino, ki jo želimo ohraniti.

Morda smo včasih tarnali, da nas je razvoj pustil ob strani, da smo ostali od vseh pozabljeni, vendar se prav to danes kaže kot nova vrednota. Železnica, ki je presekala Mirensko dolino, je namreč nekaj kilometrov oddaljena od Šentruperta. Prav ta prometnica pa je tisto, kar je v nekaterih krajih, skozi katere poteka, povzročilo skokovit razvoj industrializacije, s tem pa povezane novogradnje – gradile so se tovarne, delavska naselja, vedno bolj je izginjala prejšnja podoba krajev in stavbna dediščina je pospešeno izginjala. Vse skupaj je vplivalo na popolnoma spremenjene silhuete naselij, na izginjanje kvalitetnega javnega prostora in estetskih vrednosti. Šentrupert z okolico je večino kvalitet prostora in dediščine ohranil, saj so posledice razvoja dokaj blage. Ohranil je svojo dušo. Ljudje, ki sem prihajajo, se tukaj dobro počutijo in se k nam radi vračajo.

Diplomsko delo je sestavljeno iz šestih poglavij. Po uvodu sem v prvem poglavju opredelila priložnosti za razvoj turizma na podeželju ter pozitivne in negativne vplive razvoja turizma na podeželje. V drugem poglavju sem opredelila, kakšno vlogo ima

turizem na podežlju v slovenski strategiji razvoja turizma. Predstavila bom dva programa – CRPOV in program Po poteh kulturne dediščine Dolenjske in Bele krajine. Oba vplivata na razvoj turizma v šentruperski mikroregiji, saj je Šentrupert vključen v oba. Predstavila bom tudi Združenje turističnih kmetij Slovenije, ki ima pomembno vlogo za razvoj turizma na podežlju. Sledi opredelitev mikroturistične regije Šentruperska dolina in predstavitev obstoječe turistične ponudbe Šentruperske doline. V petem poglavju bom opredelila možnosti za razvoj turizma v Šentruperski dolini, v zadnjem poglavju pa bom predstavila možni viri financiranja za razvoj turizma v Šentruperski dolini.

S svojo diplomsko nalogo želim postaviti drobcen kamenček v mozaik potrebnega dela, ki bo moj kraj prebudil iz dolgoletnega spanja.

1. TURIZEM IN PODEŽELJE

1.1 PODEŽELJE KOT PRILOŽNOST ZA RAZVOJ TURIZMA

Danes podeželje izgublja tradicionalno vlogo območja za pridelavo hrane, ki jo je imelo nekoč, in v funkcijskem smislu postaja vedno bolj tudi prostor za bivanje in rekreacijo. Tako kot podeželje ni več le kmetijsko, pa tudi kmetijstvo nima le funkcije pridelave hrane. Doslej najpomembnejša dejavnika, ki vplivata na pojavnost kulturne pokrajine – kmetijstvo in gozdarstvo – sta vpeta v številne obrtne in proizvodne dejavnosti ter turizem (Kulovec et al., 2000, str. 1).

Tako v Sloveniji kot po svetu potekajo procesi spreminjanja demografske strukture prebivalstva, poselitvenih vzorcev, načina dela in preživljanja prostega časa. Nekdanji turizem kot relativno enoznačna in prepoznavna dejavnost postaja precej bolj diferencirana, raznovrstna in zato tudi kompleksna dejavnost.

Primerjalna prednost slovenskega prostora in potencialna možnost turističnega razvoja podeželja je v različnosti slovenskih krajin na majhnem in s tem prostorsko in časovno lahko obvladljivem prostoru. Ta kvaliteta ponuja zelo ugodne možnosti za prostorsko usmeritev novih prostočasnih dejavnosti, ki so sestavina sodobnega turizma. Alpska, mediteranska, dinarsko-kraška in panonska pokrajina ter geomorfološke značilnosti in razlike so na podežlju razpoznavne. V Sloveniji se stikajo atraktivni kontrasti krajine, kar je posebej privlačna kvaliteta, ki je turistično

še neodkrita oz. premalo uporabljena. Slovenija je majhna država, predstavlja samo 0,004% celotnega svetovnega ozemlja in ima 0,033% svetovnega prebivalstva, je pa gigant v tem, da ima 1% vseh živečih bitij na svetu in skoraj 2% biodiverzitete, kar pomeni velik zaklad (Berce Bratko, 2000, str. 36).

Ohranjenost narave in kulturna dediščina prostora postajata vse bolj pomembna dejavnika za razvoj turizma na podeželju. Slovensko podeželje je s kulturnimi spomeniki posejano precej na gosto. Nasploh je mogoče reči, da pri nas znamenita kulturna dediščina ne domuje v tako prevladujočem deležu kot v večini evropskih držav v mestih, ampak jo je zelo veliko na deželi. Razlog je na dlani. Za razliko od večine evropskih držav, kjer so se v zgodovini bistveno bolj kot pri nas razvijali plemiški in meščanski sloji, ki so nosilci večine najbolj znanih evropskih kulturnih spomenikov, je v Sloveniji poglavitni nosilec izvirne narodove kulture do začetka razsvetljenstva slovensko podeželsko prebivalstvo.

Potencial za razvoj turizma na podeželju se kaže (Kulovec et al., 2000, str. 1):

- na demografsko ogroženih območjih, kjer je zaradi počasnega gospodarskega razvoja ohranjenost narave praviloma velika,
- na območjih, kjer so pomembnejši objekti kulturne dediščine, kjer gre za kompleksno varstvo kulturnih spomenikov naselbinske in stavbne dediščine, kar v prostorskem smislu pomeni velike možnosti za razvoj turizma oz. za vključitev teh značilnosti prostora v turistično ponudbo,
- v izjemnih krajinah, ki so v smislu kulturne in naravne dediščine v Sloveniji najvišje vrednotene; gre za izjemne krajinske vzorce, za izredno povezavo kmetij in kmetijske pridelave s kulturno krajino, ki omogoča uspešen razvoj turizma na podeželju, obenem pa prispeva k ohranjanju nacionalne identitete.

Perspektivo razvoja turizma na podeželju lahko povežemo z naslednjimi pojavi:

- z vse večjo ekološko osveščenostjo in težnjo po doživljanju neokrnjene narave,
- s spreminjanjem načina izrabe dopusta - ljudje več potujejo, menjavajo kraj dopusta, oddih želijo preživeti aktivno: ukvarjajo se s športom, nabirajo gozdne sadeže, jahajo, kolesarijo, sodelujejo pri kmečkih opravilih, hodijo na krajše izlete v naravo,
- z iskanjem prijaznega, osebnega stika z gostitelji - obiskovalec na deželi se ne počuti kot turist, temveč kot gost, katerega posamezne zahteve so lažje rešljive,
- z zavračanjem stereotipov - dežela je za mnoge neodkrita možnost, posebnost, kamor ni prodrla turistična industrija in spremljajoči objekti.
- z željo mestnih ljudi po spremembi bivalnega okolja v prostem času.

Turizem na deželi je nasprotje zgoščenemu, množičnemu turizmu v razvitih turističnih krajih. V tem primeru je dopolnilna, ne pa glavna in osnovna dejavnost. Poudarek je na usmerjeni ponudbi, individualnosti, razpršenosti ponudbe po širšem območju.

1.2 POZITIVNI IN NEGATIVNI VPLIV RAZVOJA TURIZMA NA PODEŽELJU

Skladno z razvijajočim turizmom na podeželju se pojavlja vprašanje, ali je turizem res zaželen dejavnost na podeželju ter kakšne posledice prinaša razvoj turizma za podeželje in ljudi, ki tam živijo.

Turizem ima lahko pozitivne ali negativne vplive na podeželske skupnosti, ker spreminja njihov gospodarski položaj, družbeno-kulturno življenje in naravno okolje. Obnaša se podobno kot druge gospodarske panoge; njihov razvoj je namreč težko nadzorovati in nikoli ni mogoče vzpostaviti začetnega stanja. Mnogi primeri kažejo, da je zelo težko doseči soglasje o tem, kako daleč naj bi razvijali turizem, in še težje, kakšen turizem naj bi razvijali.

Dobro načrtovan in voden turistični razvoj določenega podeželskega območja lahko vpliva (Rural tourism : A solution for Employment, 1997, str. 13):

- neposredno na ekonomsko raven (ohranitev obstoječih služb, dodatni dohodki, ustvarjanje novih služb),
- posredno na socialno raven (ustvarjanje lokalnih vezi, spodbujanje kmečkega prebivalstva za individualne iniciative v turizmu).

Koristi, ki jih lahko ima lokalna skupnost od turizma, so po navedbah Svetovne turistične organizacije naslednje (Developing Sustainable Tourism, 1998, str. 23):

- Turizem ustvarja lokalna delovna mesta in dohodek. Turistična zaposlitev ni zagotovljena samo direktno v turističnih podjetjih, ampak tudi v nabavnih sektorjih kot so agrikultura, ribištvo, domača obrt, proizvodnja. V ekonomsko pasivnih področjih lahko turizem zmanjša migracijo mladih ljudi, ki iščejo zaposlitev drugje.
- Turistični razvoj lahko stimulira ustanavljanje lokalnih turističnih podjetij. S tem se ponudijo priložnosti za lokalno investiranje, zaposlitev, dohodek. V splošnem pa pripomore k razvijanju občutka za podjetništvo, ki prej na območju ni bilo prisotno.

- Povečan dohodek, proizveden s pomočjo novih služb in podjetij, vodi k izboljšanju lokalnega življenjskega standarda. Če so trgovska podjetja vodena in v lasti lokalnih ljudi, obstaja tudi velika verjetnost, da bo ostal dobiček v domačem kraju.
- Lokalna turistična renta je lahko namenjena za izboljšanje infrastrukture za lokalno prebivalstvo (npr. šole, zdravstveni domovi, parki, ceste).
- Turistični delavci spoznavajo novo tehnologijo (uporabo računalnikov) in se učijo novih spretnosti, kar povečuje razvoj lokalnih človeških virov. Nekatera znanja lahko uporabijo tudi v drugih ekonomskih aktivnostih.
- Turizem zahteva primerno razvito infrastrukturo (ceste, oskrbo z vodo, električno energijo, upravljanje z odpadki in telekomunikacijo). Lokalne skupnosti na tak način izboljšajo infrastrukturo, ki je uporabna tudi za njih.
- Turizem lahko oskrbi nove trge z lokalnimi produkti (povezanimi z agrikulturo, umetnostjo, obrtjo) in tako spodbuja razvoj drugih lokalnih ekonomskih sektorjev).
- Turizem spodbuja razvoj novih trgovin, rekreativnih in kulturnih možnosti (posebnih trgovin, parkov, kulturnih centrov), ki jih lahko uporabi tudi lokalno prebivalstvo. Turizem lahko zagotovi sredstva za kulturne dejavnosti, ki si jih lokalno prebivalstvo sicer ne bi moglo privoščiti.
- Kvaliteta naravnega okolja se lahko izboljša oz. ohrani zaradi tega, ker turisti raje obiskujejo privlačnejše, čiste kraje.
- Turizem lahko pomaga s plačilom za zaščito lokalnih naravnih območij ter arheoloških in zgodovinskih področij.

Lokalna skupnost mora vedeti, da v primeru, ko turizem ni dobro razvojno načrtovan in voden, lahko le-ta povzroči negativne posledice za lokalno območje, ki so posledica njegovega nenadzorovanega in preneglega razvoja. Najhujše so ekološke posledice: hrup zaradi prometa, onesnaževanje zraka, uničevanje vegetacije, onesnaževanje kakovostne pitne vode, vznemirjanje živalskega sveta...

Problem predstavlja tudi odnos celotne lokalne skupnosti do nove dejavnosti, ki je zlasti pereč v pokrajini s pestro socialno-ekonomsko sestavo prebivalstva, kakršno je slovensko podeželje. Turizem namreč pomeni, da nismo več sami, da moramo paziti na obnašanje pred tujci, da moramo služiti tujcem. To je še posebno izpostavljeno v tradicionalnih skupnostih, v katerih je pogosto čutiti odpor do razvoja turizma. Odpor je pogosto povezan z ostarelim prebivalstvom, ki nima moči za novo dejavnost in si želi miru. Poleg tega vsaka generacija nosi s seboj dediščino dobe, v kateri je odraščala, in se ni vedno pripravljena spoprijeti z izzivi sodobnosti. Tako so na primer raziskave v avstrijskih zimsko-športnih središčih pokazale, da so tudi večji turistični

podjetniki (hotelirji), čeprav že starejši, dovzetni za neekonomske vrednote, ki so lastne turizmu (gostoljubnost, prijaznost, tolerantnost,...), nasprotno pa so pri mladi generaciji izrazito na prvem mestu ekonomski cilji (Klemenčič, 2000, str. 43).

Bolj kot nevarnost, da bi vdor turizma na podeželje porušil lokalno socialno-ekonomsko strukturo in uničil na tradicionalnih vrednotah obstoječo medsebojno povezanost, je problematično zagotavljanje splošnega sprejemanja turistične dejavnosti s strani lokalne skupnosti.

S skrbnim načrtovanjem in z učinkovitim vodenjem turizma so koristi lahko maksimalne in problemi zmanjšani. Nekatere tržne pomanjkljivosti so neizogibne v vsakršnem razvoju, vključno s turizmom. Vsaka skupnost mora maksimirati koristi, zmanjšati pomanjkljivost ter sprejeti tržne slabosti morebitnih koristi in probleme pri razvijanju turizma.

2. SLOVENIJA IN TURIZEM NA PODEŽELJU

2.1 MESTO TURIZMA NA PODEŽELJU

Temeljne razvojne usmeritve slovenskega turizma so kombinacija produktnega (zdraviliški, igralniško zabavišni in poslovni turizem), geografskega (turistična območja Julijske Alpe, Pohorje, Kras in Obala) in tržno marketinškega pristopa (3-A, 3-E in 3-D turizem). Najpomembnejši motivi za turistični obisk Slovenije so narava, mir, počitek in podnebje, ki skupaj predstavljajo 60% vseh motivov obiskovalcev Slovenije (Kovač et al., 2002, str. 2).

Z vidika regionalnega razvoja predstavlja pomemben del strategije slovenskega turizma turizem na podeželju, s poudarkom na razvoju turističnih kmetij, ki v svoji ponudbi združuje vsa tri temeljna programska področja (3A/E/D turizem) in obenem predstavlja pomemben, atraktiven del dopolnilne turistične ponudbe temeljnim produktim in geografskim področjem (Kovač et al., 2002, str.6).

3-A turizem pomeni aktivne, akcijske in adrenalinske turistične dejavnosti. Predstavlja turistično zaokroženo ponudbo, namenjeno individualistom, mladim in vsem, ki želijo aktivne in športne počitnice. Rekreativni turizem ima v Sloveniji

pomembne prednosti zaradi izjemne koncentracije naravnih različnosti (gornišтво, rafting, padalstvo, kolesarjenje, popotništvo, deskanje, jahanje, lov...).

3-E turizem pomeni združitev turističnih storitev s pomočjo marketinškega poudarjanja ekoloških, etnoloških in etoloških danosti. Njegova središčnica je podeželski turizem z vrsto pomembnih etnoloških posebnosti. Vino, kulinarika, slovenska etnološka dediščina in podeželski način življenja predstavljajo široko možnost evropsko zanimivih turističnih atrakcij.

3-D turizem združuje turistično ponudbo na temelju doživljajskih in domišljajskih aktivnosti. Ta usmeritev združuje ponudbo t.i. trga motivov, doživljajskih praks, tematskih usmeritev, ki spodbujajo pri turistih posebna doživetja in občutja (Kovač et al., 2002, str. 28).

V strategiji slovenskega turizma za obdobje 2002-2006 je na področju oblikovanja ponudbe 3-E turizma, ki je najbolj pomemben za razvoj podeželskega turizma, predvideno (Kovač et al., 2002, str. 43):

- razvoj prometne in informacijske infrastrukture in poenotenje oznak turističnih poti in znamenitosti,
- razvoj malih hotelskih kapacitet, gostišč in penzionov, apartmajskih hiš in zasebnih sob ter povečanje ležišč na turističnih kmetijah,
- razvoj slovenskih vinskih kleti in zidanic v okviru družinskega vinarskega podjetništva,
- razvoj kampov in počivališč za avtodome na atraktivnih turističnih območjih slovenskega podeželja,
- oblikovanje raznovrstnih turističnih tematskih poti kot na primer kulturnih, gozdnih poti, vinskih turističnih cest in podobno,
- razvoj verige vrhunskih slovenskih gostiln in gostišč pod skupno blagovno znamko,
- vključevanje etnoloških prireditev in običajev v integralne turistične proizvode in izboljšanje njihove promocije in trženja,
- razvoj kolesarskih poti s spremljajočo ponudbo (izposoja in servis koles in kolesarske opreme, počivališča,...)
- razvoj evropskih pešpoti (EPP 6 in 7) v okviru skupnega programa s sosednjimi državami.

S strani slovenske turistične ponudbe je bilo podeželje v zadnjih letih opredeljeno kot eno izmed petih turističnih področij slovenske turistične ponudbe. Tržno komuniciranje slovenskega turizma je temeljilo na ponudbi, ki je bila razvrščena še

na štiri ostala turistična področja Slovenije: mesta, zdravilišča, gore in jezera, Obala in Kras. Vsa ta turistična področja so predstavljala splet podjetij in drugih ponudnikov turističnih storitev, lociranih na istem zaokroženem območju. Slovenska turistična organizacija je glede na to delitev oblikovala svoje promocijske aktivnosti.

Temeljni okvir podeželskega turizma predstavljajo turistične kmetije. Koncept ponudbe turističnih kmetij temelji na ohranjanju domačnosti, originalnosti, etnoloških posebnosti, obenem pa na dvigu kakovosti. V zadnjem času se je povpraševanje po ponudbi turističnih kmetij zelo povečalo, narejen pa je bil tudi premik pri kakovosti in obsegu ponudbe. Za razvoj turizma na kmetijah v Sloveniji skrbi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano skupaj z organi ministrstva v sestavi in Kmetijsko gozdarska zbornica preko kmetijske svetovalne službe. Od leta 1997 je za marketinško predstavitev domačim in tujim gostom zadolženo Združenje turističnih kmetij Slovenije ob finančni podpori Ministrstva za gospodarstvo in Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter promocijski podpori Slovenske turistične organizacije na tujih trgih.

Mesta in turistično razvita območja imajo profesionalne strokovne službe in institucije, česar pa na podeželju ni. Tako so turistična društva glavni pospeševalec razvoja turizma na podeželju, še posebej na tistih območjih, kjer ni večjih turističnih ponudnikov. Na slovenskem podeželju deluje preko 300 turističnih društev. V njih se zbirajo entuziasti, tisti, ki jih turizem zanima, predvsem pa aktivni krajan, ki so pripravljeni v svojem kraju aktivno delovati na področju turizma in s tem prispevati k razvoju in aktivnem delovanju kraja. Delovanje in aktivnost turističnih društev sta odvisna od dejavnosti in aktivnosti vodstva in se razlikujeta od kraja do kraja. Pretežne dejavnosti turističnih društev so v ozaveščanju prebivalstva, pospeševanju delovanja turističnega podmladka, organizaciji čiščenja in urejanja krajev, organizaciji tekmovanj za urejenost kraja, nameščanju turističnih oznak, izdajanju turističnega propagandnega gradiva, organizaciji prireditev, usposabljanju članov ... Ker delujejo društva na amaterski bazi, je pogosto prisotno pomanjkanje turističnih znanj, predvsem pa sistematike v dolgoročno usmerjenem delovanju pri razvoju turizma. Marsikje je delovanje usmerjeno predvsem v zadovoljevanje potreb krajanov in ožje okolice, manj pa ciljnim skupinam domačih in tujih turistov. Turistična društva si posebej prizadevajo za ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter šeg, navad in starih običajev.

2.2 PROGRAM CRPOV

Kratika CRPOV pomeni **c**elostni **r**azvoj **p**odeželja in **o**bnova **v**asi.

Če poskušamo razložiti pomen besedne zveze - celostni razvoj podeželja in obnova vasi – izhajamo iz besede **razvoj**, ki ima v besedni zvezi najpomembnejšo vlogo. Razvoj je tesno povezan s spreminjanjem tako v kvantitativnem kot tudi v kvalitativnem smislu.

Beseda **podeželje** nam pojasnjuje, da nimamo v mislih razvoja nasploh, temveč razvoj enega področja – podeželja. Besedna zveza razvoj podeželja poudarja predvsem to, da želimo podeželje spremeniti tako, da bo tam življenje kakovostnejše in da bo postalo privlačnejše tudi za prebivalce mestnih območij. To pa lahko dosežemo samo, če razvoj podeželja obravnavamo **celostno**, kar pomeni, da upoštevamo vse naravne ter družbene dejavnike. Poleg tega pa celost pomeni tudi, da moramo naš prihodnji razvoj graditi na naših dosedanjih dosežkih, vendar pa moramo upoštevati tudi dediščino naših prednikov, saj se svet ni začel z nami in se po vsej verjetnosti z našim nehanjem tudi ne bo končal.

Obnova vasi je vsebinsko povezana z razvojem podeželja. Poudarek je le deloma na fiziognomskih prvinah vasi. Tudi obnovo vasi je treba pojmovati celostno. Torej ne gre le za urejanje fasad, vaških trgov, asfaltiranje vaških ulic, polaganje novih električnih in telefonskih kablov in podobno. Obnove so potrebni tudi odnosi med ljudmi, ki živijo v vasi, marsikje je potrebno ponovno vzpostaviti družabne stike, na novo vpeljati različne družabne in kulturne dejavnosti. Obnova vasi je torej lahko fizična in družbena (Pelc et al., 1999, str. 8).

V letu 1991 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pristopilo k izvajanju programa celostnega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV). Tako so bili s strani države načrtani prvi koraki na poti celostnega reševanja kmetijske in podeželske problematike, kjer se enakovredno poudarjajo agrarno-proizvodni cilji in zaščita slovenskega podeželja in vasi, njen nadaljnji skladni razvoj, ohranjanje in vzdrževanje kulturne krajine, varovanje kmetijskih površin in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja.

Cilji programa CRPOV so:

- vzpostaviti čim višjo stopnjo motiviranosti (oblikovanje razvojnega motiva), opredeliti razvojne cilje na območju v CRPOV živečih prebivalcev (oblikovanje razvojne vizije),

- izkoristiti endogene potenciale projektnega območja CRPOV,
- usposabljanje za ugotavljanje prednosti in slabosti v celostno naravnani razvoj (usposabljanje in izobraževanje),
- zagotoviti čimbolj celostno obravnavanje in načrtovanje vseh razvojnih ciljev ter projektov v Razvojni projekt CRPOV.

Slovenske kmetije so v primerjavi z evropskimi nekonkurenčne. Kmetij, ki bi s kmetijsko proizvodnjo ustvarile dovolj velik dohodek za preživetje družine, je pri nas zelo malo. Pogost je pojav t. i. polkmetov, depopulacija podeželja je še vedno prisotna. Program CRPOV je usmerjen prav na te kritične točke. Program podpira razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (podeželski turizem, sadjarstvo, žganjekuha, sirarstvo ...), agrarne operacije, melioracije, postavitve in obnovitve pašnikov, obnovitev starih vaških vodovodov ter izgradnjo druge infrastrukture, kar bi prispevalo k višji donosnosti kmetovanja. Z odpiranjem novih delovnih mest na kmetijah, s postavitvijo ustrezne infrastrukture pa tudi z oživljanjem družabnega življenja vaščanov se program bori proti odseljevanju mlajših generacij. Program finančno podpira Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v obliki vsakoletnih javnih razpisov.

2.3 PROJEKT PO POTEH KULTURNE DEDIŠČINE DOLENJSKE IN BELE KRAJINE

Projekt Po poteh dediščine je izdelan kot razvojna možnost za ekonomsko oživitev podeželja, ki pomaga širiti turizem iz že obstoječih središč na nova in malo obiskana področja, tako da poveča število obiskovalcev, podaljša čas njihovega bivanja (omogoča razvoj stacionarnega turizma) in poveča raznolikost zanimivosti in storitev (širjenje, podaljšanje, pestrost). Cilj tega projekta je izboljšati življenjski standard podeželskega prebivalstva ne da bi pri tem korenito spremenili ali uničili lokalno kulturo ali obstoječi način življenja (Koščak, 1997, str. 10).

Projekt Po poteh kulturne dediščine je turistična ponudba, ki v svoje središče postavlja naravno in kulturno dediščino neke regije. V skladu s cilji turizma je razvoj takega projekta torej bistven sestavni del razvoja celotne regije. Pa vendar je projekt samo ena od ponudb, medtem ko lahko mnoge regije ponudijo še druge turistične storitve in proizvode, ki pa niso vključeni v projekt. Čeprav se projekt osredotoča samo na nekatere zanimivosti v regiji, lahko služi kot dopolnilo k ostalim turističnim storitvam in že izoblikovanim proizvodom (Koščak, 2001, str. 104).

Projekt je bil maja 2003 nagrajen kot najboljši projekt regionalnega razvoja s turistično komponento v sklopu natečaja za nagrado Štefana Smeja, ki jo podeljuje Javni sklad za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja.

Kot edino promocijsko gradivo v Sloveniji projekt že od samega začetka nosi tudi evropski turistični logotip. Razlog za to je, da gre za pilotni projekt v državah tranzicije oz. v srednji in vzhodni Evropi ter njegovo metodološko kompatibilnost s podobnimi projekti v državah članicah EU. Da je temu res tako, dokazuje tudi dejstvo, da lahko posamezniki zasebnega sektorja in institucije javnega sektorja, ki delujejo na območju projekta, kandidirajo za t. i. predpristopna sredstva EU oziroma programa SAPARD, ki so namenjena za gospodarsko diverzifikacijo podeželskega prostora in izboljšanje infrastrukture na podeželju. V okviru dveh razpisov je tako pomoč pridobilo približno 20 kandidatov z območja Dolenjske in Bele krajine, ki je brez delovanja projekta Po poteh dediščine sicer ne bi.

Želja partnerjev projekta je, da bi se njihovo število še povečalo, predvsem se iščejo povezave z tistimi partnerji, ki bi lahko tvorno prispevali k izboljšanju kvalitete produkta, med njimi pa so tudi nekatera ministrstva. Prav tako pa je namen povečati in predvsem stalno izboljševati število in kvaliteto partnerjev zasebnega sektorja, ki so nenazadnje tudi nosilci same ponudbe na območju.

Na temelju projekta Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine se že odvijajo podobne aktivnosti tudi na drugih območjih:

- na območju od Kostela do Cerknega z imenom Od Idrijce do Kolpe (vključenih 14 občin),
- na območju Savske ravni in Posavskega hribovja (vključenih 13 občin),
- na ljutomersko-ormoškem območju (vključenih šest občin),
- na območju od Šentjurja do Zreč (vključenih sedem občin),
- v slovenski Istri (vključene tri občine)
- in Spodnjega Podravja.

2.4 ZDRUŽENJE TURISTIČNIH KMETIJ SLOVENIJE

Turizem na kmetijah ima v Sloveniji dolgo tradicijo in je danes vsekakor najpomembnejša dopolnilna dejavnost na kmetijah. Glede na sodobne trende v turizmu je tržno zanimiv in kakovosten turistični proizvod, ki temelji na privlačnosti naravne in kulturne dediščine podeželja, gostoljubnosti, domačnosti, znanju podeželskih ljudi in individualnosti.

Turistične kmetije so novembra 1997 ustanovile Združenje turističnih kmetij Slovenije, da bi s skupnimi močmi približale svojo specifično in zanimivo ponudbo vsem potencialnim domačim in tujim gostom. Danes je v združenje vključenih že več kot 270 turističnih kmetij in izletniških kmetij ter 190 vinotočev.

Cilji delovanja Združenja turističnih kmetij Slovenije so (Križan, 2000, str. 74):

- dvig kakovosti ponudbe turističnih kmetij,
- večja zasedenost zmogljivosti turističnih kmetij,
- povečanje direktne prodaje izdelkov na turističnih kmetijah,
- pozicioniranje ponudbe turističnih kmetij – ustvarjanje pozitivne podobe širše javnosti o podeželju kot idealnem prostoru za preživljanje prostega časa, ki ponuja mir, sprostitev, okusno in zdravo hrano ter neposreden stik z naravo in tradicijo kmečkega življenja,
- razviti celovito ponudbo podeželskega turizma, ki bi vključevala različne nosilce ponudbe: kmetije, penzione, gostišča, vinotoče, ponudnike športa in rekreacije, kulture...

Najpomembnejše aktivnosti Združenja turističnih kmetij Slovenije so (Križan, 2000, str. 75):

- varovanje in zastopanje interesov članov združenja,
- povezovanje turističnih kmetij,
- skupno trženje in promocija (sodelovanje na sejnih, promocijski material, odnosi z domačimi in tujimi javnostmi ...),
- spodbujanje specializacije in diferenciacije ponudbe turističnih kmetij,
- motiviranje in koordinacija regionalnih iniciativ,
- spodbujanje prodaje zmogljivosti zunaj sezone,
- sodelovanje z državnimi, javnimi, strokovnimi ustanovami in turističnimi organizacijami pri vseh vprašanjih in aktivnostih, ki so v interesu združenja,
- sodelovanje s Centrom za promocijo turizma Slovenije pri promociji turističnega območja podeželje na tujih trgih,
- oblikovanje blagovne znamke za turizem na kmetiji,
- pomoč pri izboljšanju ponudbe in razvijanju atraktivnih počitniških programov,
- organizacija strokovnega izobraževanja članov za potrebe turistične dejavnosti,
- spremljanje trendov razvoja turizma na kmetijah v tujini,
- sodelovanje s podobnimi združenji sosednjih držav,
- izvajanje tržnih raziskav s poudarkom na spremljanju želja ciljnih skupin, potrošnikov,
- zagotavljanje pretoka strokovnih in tržnih informacij do članov združenja.

Združenje skrbi za skupen nastop turističnih kmetij na trgu, za razvoj ponudbe, informiranje in usposabljanje nosilcev turistične dejavnosti na kmetijah, zastopanje interesov članov itd. Prizadevajo si dvigniti kakovost ponudbe in predstaviti podeželje domačim in tujim gostom, saj le to ponuja odlične možnosti za preživljanje prostega časa (sprehode v naravo, kolesarjenje, neposreden stik z naravo, zdravo in okusno hrano) v povezavi s kulturno dediščino in tradicijo kmečkega življenja. V združenju so zato pripravili katalog turističnih kmetij, ki z obširnimi opisi ponudbe izletniških kmetij, osmic in vinotočev pomaga pri načrtovanju izletov, družinskih praznovanj, poslovnih srečanj...

Združenje turističnih kmetij Slovenije skupaj s Kmetijsko svetovalno službo Slovenije skrbi za dvig kakovosti turistične ponudbe na kmetijah in doseganje visokih standardov kategorizacije. Tako od leta 1999 poteka enotna kategorizacija slovenskih turističnih kmetij z jabolki - od enega do štirih glede na obseg in kakovost opreme in storitev ter urejenost turistične kmetije.

Z razvojem integralnih turističnih produktov podeželja, z dobro načrtovanim marketinškim komuniciranjem na domačem in tujih trgih ter z dvigom kakovosti turističnih storitev želi Združenje turističnih kmetij Slovenije v prihodnjih petih letih povečati zasedenost zmogljivosti vsaj na 70 dni letno in s tem prispevati k višjim prihodkom kmetij iz turistične dejavnosti, k novim delovnim mestom na kmetijah ter nenazadnje k ohranjanju poseljenosti in kulturne krajine našega podeželja.

Temeljni razvojni okvir razvoja turizma na turističnih kmetijah v obdobju 2002-2006 predstavlja (Kovač et al., 2002, str. 51):

- razvoj celovite turistične ponudbe vasi in novih turističnih kmetij, med katerimi prevladujejo predvsem kmetije z nastavitvenimi kapacitetami,
- spodbujanje trženjskih aktivnosti v okviru turističnih agencij in nadaljevanje domače in mednarodne promocije v okviru Združenja turističnih kmetij Slovenije in Slovenske turistične organizacije,
- povezovanje razvoja turizma na kmetijah oziroma na podeželju z evropskimi predpristopnimi pomočmi (Sapard),
- vzpostavitev registra turističnih kmetij in povezava turističnih kmetij v integralni turistično informacijski sistem na ravni države.

3. MIKROTURISTIČNA REGIJA ŠENTRUPERSKA DOLINA

Šentruperska mikroregija je 29 km² velik osrednji del porečja savskega pritoka Mirne in hkrati del Srednje Dolenjske. Pod mikroregijo Šentruperska dolina razumemo celotno prostorsko potezo med centroma dveh občin, Trebnjem in Sevnico, in jo še najlažje opišemo kot področje Mirnske doline s pripadajočim gričevjem in hribovjem v obeh občinah. Leži v najširšem, najprostornejšem in osrednjem delu Mirnsko-mokronoške kotline. Je gospodarska enota, ki se je oblikovala na prehodu iz Mirnsko-mokronoške kotline v gričevje, sega pa tudi na mejo s hribovjem (Koščak et al., 1996).

Slika 1: Šentruperska mikroregija

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.

Šentruperski mikroregiji pripada 25 naselij: Bistrica, Brinje, Dolnje Jesenice, Draga pri Šentrupertu, Gornje Jesenice, Hom, Hrastno, Kamnje, Kostanjevica, Okrog, Prelesje, Ravne nad Šentrupertom, Rakovnik pri Šentrupertu, Ravnik, Slovenska vas, Straža, Šentrupert, Škrljevo, Trstenik, Vrh, Zabukovje, Zaloka, Vesela Gora, Roženberk, Mali in Veliki Cirk. Rastresena so največ po slemenih in pobočjih.

Leta 2003 je imela mikroregija 2308 prebivalcev. V letih od 1961-1991 je število prebivalcev upadlo za 25%. Gostota prebivalstva je zelo nizka (17 ljudi na km²). Delež kmečkega prebivalstva znaša 22%.

4. PREDSTAVITEV TURISTIČNE PONUDBE ŠENTRUPERSKE DOLINE

4.1 ZGODOVINA ŠENTRUPERSKE DOLINE

Zaradi naravnih danosti je bilo področje Šentruperta že zelo zgodaj poseljeno, o čemer pričajo številna prazgodovinska selišča in najdbe. Številne arheološke najdbe iz neolitika, bronaste dobe, železne dobe in pozne antike, ki jih odkrivajo pri izkopavanjih v vseh naseljih Šentruperske doline, so dokaz, da naselitveni kontinuiteti lahko sledimo vsaj štiri tisočletja pred našim štetjem.

Kraj je dobil ime po cerkvenem patronu sv. Rupertu v 14. stoletju. Prej se je imenoval po gradu Škrljevo, na katerem je bilo upravno središče tamkajšnje zemljiške posesti. Na eni od svojih posesti je svetnica - koroška kneginja - Hema postavila cerkev. Le-to v arhivskih gradivih zasledimo že leta 1163, vendar zgodovinske okoliščine kažejo, da začetki cerkve segajo v 11. stoletje. V času sv. Heme je bil sv. Rupert sedež obsežne župnije, v kateri je bilo leta 1163 kapiteljsko posvetovanje uglednega oglejskega patriarha Ulrika II. in drugih predstavnikov cerkve. Po letu 1393 so patronatsko pravico nad župnijo prevzeli Celjski grofi. Po smrti zadnjega celjskega grofa Urha leta 1456 je po dedni pogodbi vse njihove posesti in pravice podedoval Habsburžan cesar Friderik III. Ta je ustanovil novomeško proštijo, šentruperski župnik Jakob Turjaški pa je postal novomeški prošt. Jakob Turjaški je sicer leta 1497 dokončal gradnjo cerkve, vendar pa se je pomen župnije formalno-pravno precej zmanjšal.

Železnica, ki je presekala Mirnsko dolino, je nekaj kilometrov oddaljena od Šentruperta. Prav ta prometnica je v krajih, skozi katere poteka, povzročila skokovit razvoj industrializacije. Šentrupert nikoli ni imel industrije, imel pa je večje število majhnih obrtnikov. V prvih poveljnih desetletjih je nazadoval v neperspektivno agrarno naselje z visokim odstotkom izseljevanja. V 60. letih je Mirnsko dolino zajel val hitre industrializacije, vendar je tudi ta Šentrupert zaobšel.

Šentrupert je postavljen v zatišju evropske celine in ne bo nikoli v ognju tržnega gospodarstva velikih trgovskih in industrijskih središč. Tako nam preostane le ovrednotiti to zatišje.

4.2 PRIMARNA PONUDBA ŠENTRUPERTA

Primarna turistična ponudba obsega tiste dobrine, ki niso proizvod dela ali ki jih človek ne more več proizvajati v enaki kakovosti in z enako uporabno vrednostjo (Planina, Mihalič, 2002, str. 155).

Primarni elementi turistične ponudbe so glavni cilj in razlog, da nastane povpraševanje po določenem turističnem kraju. Sem spadajo naravne danosti, kulturni in zgodovinski spomeniki ter znamenitosti. Naravne dobrine so glavno sredstvo turističnega oživljanja in zaradi njih turist zapusti svoje bivališče. Elementi primarne turistične ponudbe so glavni cilj in razlog za povpraševanje po določenem turističnem kraju.

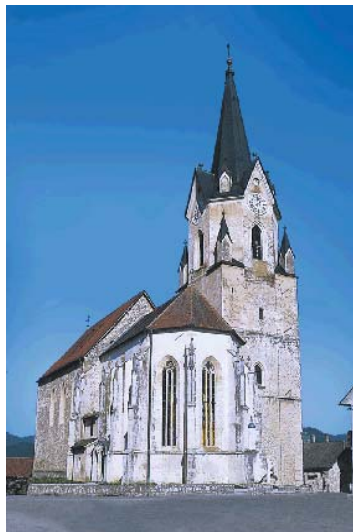
NARAVNE DANOSTI ŠENTRUPERSKE DOLINE

Naravna in kulturna dediščina je v šentruperskem okraju izredno bogata. Dolini je uspelo, da med naglo in nepremišljeno industrializacijo po letu 1945 ni pokvarila najpomembnejših okolišev. Če se v Šentrupertu ozremo naokoli, se nam na vse strani odpirajo sami slikoviti razgledi: šentruperski hribčki, posejani z zaselki in porasli z gozdovi ter vinogradi, cerkve sv. Frančiška Ksaverija na Veseli Gori, sv. Barbare na Okrogu, grad Škrljevo. Nekako zaokrožena krajinska podoba spominja na gnezdo, ki znotraj celotne Mirenske doline oblikuje svoj svet, odmaknjen od prehodnih magistral in prometnih vozlišč ter modernih hrupnih mest, kar daje okolju zadah provincialnosti, na drugi strani pa ustvarja v današnjem času iščočo idilo z naravo povezanega mirnega oddiha (Zupan et al., 2002, str. 31).

SAKRALNI OBJEKTI

Če dolino reke Krke poznamo tudi kot dolino gradov, je Mirska dolina danes znana po številnih srednjeveških cerkvah, med katerimi zaseda najodličnejše mesto župnijska cerkev sv. Ruperta v Šentrupertu (Peskar, 2001, str. 3). Mnogi jo imenujejo tudi gotska lepotica. Takšne cerkve ponavadi srečujemo v mestnih okoljih, kjer odražajo moč in dvig meščanstva. V primeru cerkve v Šentrupertu, ki v času njene gradnje ni imelo niti trških pravic, pa lahko le ugibamo o ambicijah najverjetnejšega pobudnika gradnje, to je grofa Hermana II. Celjskega. Arhitektura šentruperske cerkve je predstavljala zgled pri gradnji številnih drugih cerkva, med njimi tudi kapiteljski v Novem mestu. Po petih stoletjih je zob časa nekoliko načel nekdanji sijaj te veličastne cerkve, vendar se lesk zagotovo vrača z že začetimi restavratorskimi deli. Lahko pa rečemo, da bo župnijska cerkev, na katero bi bilo upravičeno ponosno vsako evropsko mesto, skupaj z ostalo kulturno dediščino v prihodnosti predstavljala pomembno duhovno in materialno osnovo za širši razvoj in razcvet kraja.

Slika 2: Cerkev Sv. Ruperta

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.

Po okoliških hribih so posejane še številne druge cerkvice: cerkev sv. Frančiška Ksaverija na Veseli Gori, cerkev sv. Duha na Vihru, cerkev sv. Barbare na Okrogu, cerkev sv. Neže na Zaloki, kapele križevega pota in kapela žalostne Matere božje na Križevem potu, ki je vsaka po svoje zanimiva in vredna ogleda.

GRADOVI

Našo dolino so nekdam radi imenovali dolina gradov, danes pa so gradovi le še grenko-lep spomin. Gradova Dob in Rakovnik živita samo v zgodovinskih virih, saj sta bila med drugo svetovno vojno požgana. Graščina Kot še vedno kljubuje času, vendar kliče po obnovi. Zaenkrat se najbolje godi graščini na Veseli Gori, ki jo postopoma obnavljajo - v njej naj bi ponovno zaživel muzej kmečkega orodja. Morda pa se lepši časi obetajo tudi gradu Škrljevo, ki je največji še ohranjen grad.

Grad Škrljevo je ena najstarejših v pisnih virih dokumentiranih lokacij. Prva omemba sega v leto 1043, nato pa je njegova zgodovina vse do 17. stoletja povezana s škofijo Krka na Koroškem. Neposredna zveza s sv. Hemo, o kateri trdi Valvasor, da je bila lastnica gradu v 10. stoletju, še ni dokazana, a je močno verjetna. Grad ima po svoji legi in po svoji stavbni konstrukciji še vse izvirne elemente podedovane grajske arhitekture med rekama Savo in Krko.

Slika 3: Grad Škrljevo

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.

MLINI

Mlini so prav gotovo med najbolj ogroženimi posebnostmi ljudskega stavbarstva. V večini mlinov so mlinska kolesa za vedno obstala. Če se že bodo kdaj še kje vrtela, bodo verjetno le popestritev podeželske turistične ponudbe, kar pa bi preprečilo, da bi ta zanimiva in lepa dejavnost naših prednikov povsem potonila v pozabo. V Šentruperski dolini je še nekaj mlinov, ki kljubujejo zobu časa. Najbolj znan je Kregljev mlin.

KOZOLCI

Razpoznavnost Dolenjske ter ponos Slovenije – kozolce topolarje - srečamo tudi v naši dolini. Najbolj znan od vseh kozolcev je prav gotovo Simončičev kozolec na Bistrici, ki je upodobljen tudi na naslovnici knjige SLOVENSKI KOZOLEC avtorjev Jake Čopa in Toneta Cevca. Omenjeni kozolec je bil avgusta 2001 razglašen za spomenik državnega pomena. Strokovnjaki z Zavoda za varstvo kulturne in naravne dediščine Slovenije, ki so proučevali kozolce v naši dolini, menijo, da po doslej zbranih podatkih o razširjenosti kozolcev in o tioplogiji ter razvoju kozolcev v tem delu Dolenjske ne izstopajo toliko zaradi številčnosti ali tipoloških posebnosti ohranjenih kozolcev, temveč predvsem zaradi njihove izjemno kvalitetne izdelave. Potrebno se je zavedati, da se ponašamo z enkratno arhitekturo, ki je ne najdemo drugje na svetu. Mnogi tujci, ki obiščejo Slovenijo, so nad tem dosežkom ljudskega stavbarstva zelo navdušeni, saj mnogi takšne objekte vidijo prvič.

ZIDANICE

Na vinogradniških gorica okoli Šentruperta se je do danes ohranila bogata vinogradniška stavbna dediščina. Najlepše ohranjene zidanice so Peterlinova iz druge polovice 18. stoletja ter Rugljeva in Livkova zidanica iz druge polovice 19. stoletja.

Slednja je razglašena za kulturni spomenik lokalnega pomena. Poleg tega pa se je v starih zidanicah do danes ohranil zelo bogat zbir stare vinogradniške opreme. Zaradi tega bi bilo potrebno razmišljati, da bi se v lokalni skupnosti ali pri posameznih lokalnih društvih pridobili posamezni kvalitetni predmeti vinogradniške dediščine, s katerimi bi obogatili stalno zbirko kmečkega orodja v gradu na Veseli Gori, ki je ravno na področju vinogradništva izredno pomanjkljiva.

4.3 SEKUNDARNA PONUDBA ŠENTRUPERSKE DOLINE

Sekundarna turistična ponudba zajema tiste turistične dobrine, ki so proizvod dela in ki jih človek ob drugih nespremenjenih okoliščinah še vedno lahko proizvaja v zahtevani količini in kakovosti (Planina, Mihalič, 2002, str. 155).

Sekundarna ponudba je poleg primarne drugi del turistične ponudbe. Oba dela turistične ponudbe ne moreta obstajati eden brez drugega. Kolikšna je ta odvisnost, je odvisno od zahtev povpraševalcev, od njihovih nagibov in od vrste turizma. V najbolj značilnih oblikah turizma, npr. v počitniškem, izletnem in kulturnem turizmu, so naravne in kulturne dobrine glavni predmet povpraševanja. Če želimo, da so privlačnosti dostopne turistom, je treba oblikovati tudi sekundarno ponudbo. Urediti je potrebno turistični kraj, zgraditi dostopne ceste, prenočitvene kapacitete.

V Šentruperski dolini je primarna turistična ponudba bogata, vendar pa le-to za ukvarjanje s turistično dejavnostjo ni zadosti. Potrebno bo še veliko dela za ureditev sekundarne turistične ponudbe.

4.3.1 NASTANITVENE ZMOGLJIVOSTI IN GOSTINSKA PONUDBA

TURISTIČNE KMETIJE:

- **Turistična kmetija Pri Vidi**

Kmetija leži na Okrogu, od koder je lep razgled na celotno Šentrupersko dolino. Oddajajo 4 sobe, ki imajo skupaj 12 ležišč. Kmetija je bila v akciji ocenjevanja kraja leta 2003 ocenjena kot najbolj urejena kmetija.

- **Turistična kmetija Pri Deželanu**

Leži ob Steklasovi pohodni poti in Gornjedolenjski vinski cesti. Oddajajo tri sobe, ki imajo skupaj 10 ležišč. Predstavljeni so v Katalogu turističnih kmetij. Med gosti, ki se odločijo za bivanje na turistični kmetiji Pri Deželanu, prevladujejo Angleži, ki za kmetijo izvedo preko interneta.

- **Izletniška kmetija in ribogojnica Možina**

Je najmlajša turistična kmetija v Šentrupertu. Leži na SZ robu Šentruperske doline ob potoku Bistrica. Njihova glavna specialiteta je potočna postrv.

- **Vinski butik Brcar**

Pri Brcarjevih je še zlasti zanimiva vinska klet. Zgrajena je iz naravnih materialov, kjer zlasti izstopa kamen, lastniki pa so pri gradnji ohranili tudi del skalovja, ki se odlično vključuje v prostor. Obiskovalcem vinar Peter Brcar ob usmerjeni degustaciji rad pove veliko zanimivega o pridelavi vina. Seznani jih s posebnostmi našega vinorodnega območja in z značilnostmi posameznih vrst vina. Vino lahko obiskovalci tudi kupijo. Največ pridelajo za naše območje tako značilnega cvička, poleg ostalih vrst vina ponujajo še vina poznih trgateg in izborov.

Turističnim kmetijam se bo kmalu pridružila še turistična kmetija Lukek.

GOSTILNE:

- **Gostilna Jaklič v Šentrupertu**

Je najstarejša šentruperska gostilna in leži v neposredni bližini župnijske cerkve sv. Ruperta. V gostilni postrežejo z dobro domačo hrano in vini iz šentruperskega vinorodnega okoliša. Gostilna je odprta vse dni v tednu, v njej je prostora za 120 gostov. Gostom nudijo tudi možnost pogostitve v domači zidnici v Zadragi in v Kovačevem hribu ter organizacije izletov po obronkih Šentruperta.

- **Gostilna Javornik na Rakovniku**

Gostilna leži ob cesti Trebnje - Sevnica v vasi Rakovnik. V restavraciji imajo 100 sedežev, v točilnici 10 in 25 v sobi za poslovna srečanja. Gostilna je znana po gostoljubnosti, nemara zato, ker goste radi presenetijo z majhnimi kuharskimi umetnijami, predvsem jedmi iz krušne peči, ki jih sicer ni moč najti na jedilnem listu. Posebno skrb namenjajo tudi sladicam in vinski karti najkvalitetnejših slovenskih vin.

4.3.2 REKREACIJA

- **POHODNIŠTVO**

Značilna razgibana dolenjska pokrajina daje veliko možnosti za pohodništvo. Okoli Šentruperta je urejenih več pohodnih poti, najbolj poznane in obiskane pa so:

- **STEKLASOVA POHODNA POT**

Pot je poimenovana po profesorju Ivanu Steklasi, ki je s svojim delom Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem zapustil neprecenljiv vir informacij o preteklosti našega kraja. Celotna pot je dolga 20 km in poteka po obronkih Šentruperta preko travnikov, gozdov in vinskih gor. Sama pohodna pot sicer živi skozi celo leto, Turistično društvo Šentrupert pa organizira dva pohoda – pomladanskega in jesenskega. Najbolj je obiskan jesenski, ker traja njegov program skozi ves dan, v

dogajanju pa sodeluje več društev (Zmajarsko društvo, Društvo kmečkih žena, Športno društvo, Konjerejsko društvo, Pihalni orkester Sv. Rupert, Vinogradniški pevski zbor), ki popestrijo pohodniško razpoloženje.

Velika pozornost je posvečena vključevanju ponudnikov turističnih storitev ob sami poti. Tako so kontrolne točke postavljene njim v prid. Pot se začne v Šentrupertu na trgu. Mimo Križevega pota in Vesele Gore vodi do gradu Škrljevo in skozi vasi Ravnik in Ostrež na področje Apnenika. Od tu se spusti v Koromandijo, kjer je prva postojanka, na kateri domačini pohodnikom postrežejo z medico in drobnim pecivom. Nato se pot povzpne na razgledni Okrog, kjer na turistični kmetiji Pri Vidi na pohodnike čakajo čaj, kava in suhi krlji. Iz nižje ležeče Zadrage se spusti v še nižjo Drago, kjer si pohodniki malce odpočijejo v ribogojnici Možina in se okrepčajo z golažem ali prekajeno postrvijo. Nato se pot vzpne na Hom in v Nebesa. V vinskem butiku Brcar lahko pohodniki degustirajo cviček. Nadaljuje se mimo Ukenberka in Slevca na Viher in Hrastno. Tu si pohodniki še zadnjič odpočijejo na turistični kmetiji Pri Deželanu, kjer se zopet okrepčajo z domačimi dobrotami. Sledi še spust na Vrh, Kamnje in Poštaje. Pot se zaključi v Šentrupertu, kjer se je tudi začela.

Slika 4: Steklasova pohodna pot

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.

➤ **POHODNA POT:** Šentrupert – Nebesa – Okrog – Vesela gora - Šentrupert
Primerna je za izlete nižjih razredov osnovne šole. Učenci lahko tu znanja, pridobljena med šolskim letom v razredu, poglobijo in razširijo na praktičnih primerih: dolina, ravnina, kotlina, gričevje, hrib, potok, vinograd, delo v vinogradu, čebelnjak, sadovnjak, delo na polju, hlev, kmečko orodje in kmečki stroji, domače živali, gozd, rastlinstvo in živalstvo v gozdu, gozdni sadeži, naselje, vrsta naselij, odvisnost vasi od

mesta in mesta od vasi, trgi, tipologija dolenskih hiš, orientacija, zemljevid, kompas, elementi kulturne dediščine ...

➤ ROMANJE OD VESELE GORE DO ZAPLAZA

Vsako leto v maju Kulturno društvo Šentrupert v sodelovanju s Turističnim društvom Čatež organizira Romanje od Vesele Gore do Zaplaza.

V bližini Šentruperske doline je urejenih še veliko drugih pohodnih poti – pešpot iz Mokronoga na Debenec, pohodna pot z Mirne na Debenec, pohodna pot iz Trebnjega na Debenec, iz Trebnjega na Vrhtrebnje, Vorančeva pot iz Mokronoga do Pijane Gore, Valentinova pohodna pot, Pot po dolini reke Temenice, Arheološka pot pri sv. Petru, Oglarska pohodna pot na Dolah ...

• KOLESARSTVO

Razgibanost naše doline, ki je ujeta v slikovit prostor dolenskega gričevja v stičišču alpskega, dinarskega in panonskega sveta, nudi idealne možnosti za kolesarjenje.

Kolesarjem je na voljo pet kolesarskih tur, ki potekajo po celotni občini Trebnje:

- modra kolesarska tura,
- zelena kolesarska tura,
- rumena kolesarska tura,
- rdeča kolesarska tura,
- in krožna kolesarska tura.

Ločijo se po sami poti, dolžini poti, težavnosti ter številu in vrstah kulturno-zgodovinskih in naravnih znamenitosti, mimo katerih so ture izpeljane. Vse to je nazorno prikazano (zemljevid, višinska karta) in opisano (opisi poti, kulturno-zgodovinskih in naravnih znamenitosti) na posebni zloženki, kjer zasledimo tudi kontrolne točke, katere se nahajajo v gostinskih objektih ob sami poti.

• ZMAJARSTVO

Za jadralne zmajarje so člani zmajarskega društva Prelet Šentrupert zgradili vzletno rampo na vrhu hriba Hom severovzhodno od Šentruperta. Da je startno mesto na pravem kraju, govori ime – Nebesa, kjer se odpre lep razgled na Šentrupersko in Mirnsko dolino ter dolensko gričevje.

• KONJENIŠTVO

Konjeniško društvo vsako poletje priredi konjeniško tekmovanje, na Štefanovo pa organizirajo blagoslov konj. S konji se udeležijo pohoda po Steklasovi poti.

4.3.3 VINSKA CESTA

Med oblikami turistične dejavnosti na podeželju so tudi **vinske ceste**. Gre za posebno obliko trženja kmetijskih proizvodov, kjer kmečka gospodarstva pod geslom "vinskih cest" ponujajo svoje pridelke, usluge, storitve. Ponudba ob vinski cesti pa ni omejena samo na kmetijske pridelke. Trži se celotna pokrajina z vsemi naravnimi in kulturnimi znamenitostmi, zgodovino, tradicijo in posebnostmi. »Vinska cesta je samo krovni pojem, ki obsega ponudbo celotnega območja, je sestavni del in proizvod okolja, po katerem poteka« (Idejni projekt Vinske turistične ceste Slovenije, 1993, str. 109).

Na področju šentruperske mikroregije poteka Gornjedolenjska vinska cesta, ki združuje vinske gorice Apnenik, Okrog, Zadruga, Hom, Sela, Hrastno. Gornjedolenjska vinska cesta je označena kot osma od dvajsetih v projektu vinskih cest v Sloveniji. Zastavljena je v soseščini Dolnjedolenjske, Podgorjanske in Bizeljsko-sremiške vinske ceste. S svojimi dobrimi štiriinšestdesetimi kilometri je tretja najdaljša pri nas. Njeni kraki vodijo od trebanjske skozi sevniško in krško do škocjanske občine.

4.3.4 PRIREDITVE

- POLETJE V ŠENTRUPERTU - IMAGO SLOVENIAE (Podoba Slovenije)

Najodmevnejše in najbolj obiskane prireditve v sklopu prireditev Poletje v Šentrupertu so prireditve v okviru programa Imago Sloveniae. To je nacionalni projekt, ki deluje že od leta 1994. Spodbudila ga je želja po revitalizaciji kulturne podobe starih slovenskih mestnih jeder. V sklopu projekta nastopajo vrhunski umetniki, ki s svojim kulturno-umetniškim znanjem sodelujejo na prireditvah, ki jih prirejajo v različnih mestih v Sloveniji. S tem imajo možnost za kulturno udejstvovanje tudi prebivalci manjših mest in vasi, saj se projekt odvija v 24 slovenskih krajih. Slovensko poletno kulturno ponudbo, ki je v obliki poletnih festivalov v nekaterih krajih že obstajala, so oplemenitili, ker so dogodke vezali na prostor, objekte in ambient kulturne dediščine. Doslej se je pokazalo, da so tovrstni dogodki tudi pomemben pospeševalec gospodarskega, turističnega in kulturnega razvoja. Projekt je sistematično oblikoval tudi kulturno identiteto posameznih mest in krajev ter s tem prispeval k dodatni promociji naše države v slovenskem in mednarodnem prostoru. Prireditve se pogosto dogajajo neposredno pod zvezdnim nebom in v soju bakel, ki osvetljujejo grajska dvorišča in atrije zgodovinsko zanimivih stavb, arhitekturno zanimive ulice in mostove starih mestnih jeder. Zaradi izjemne vrednosti kulturne dediščine so prireditve včasih tudi v viteških dvoranh gradov in dvorcev ter v cerkvah.

Ponosni smo lahko, da vsako poletje gostimo prireditve Imaga Sloveniae tudi v Šentrupertu. Tako so do sedaj v okviru prireditev Imaga Sloveniae v Šentrupertu nastopili: Trio Lorenz, solisti iz St. Petersburga, brazilska plesna skupina Patricio Baeza, irska skupina The Blackriders, New swing quartet, Zbor donskih kozakov, igralka Polona Vetrih s predstavo Shirley Valentine, Nuša Derenda supaj z Godbo sv. Ruperta, Opus Cuatro.

- **KONCERTI**

- **S PESMIJO NA VESELO GORO**

Pevski zbor vinogradnikov Šentrupert, organizator prireditve, želi tako ohranjati stare ljudske pesmi, predvsem z dolenskega območja, ki s svojo lego med vinskimi goricami razvaja s pesmijo o vinski trti in vinu. Koncert organizirajo v času trgatve.

- **KONCERT RITMIČNE DUHOVNE GLASBE KAJ MOREM, ČE SEM MLAD**

Vokalna skupina Cantamus organizira srečanje slovenskih skupin, ki prepevajo ritmično duhovno glasbo. Na ta način mladi spoznavajo naš kraj in našo dolino.

- **KONCERTI V CERKVI SV. RUPERTA**

Poleg domačih cerkvenih pevskih zborov – otroški pevski zbor, mešani pevski zbor in skupina Cantamus, ki se vsako leto skupaj predstavijo na Božično-novoletnem koncertu, je med letom v cerkvi sv. Ruperta več koncertov.

- **KONCERTI PIHALNEGA ORKESTRA SV. RUPERT**

Pihalni orkester dvakrat letno priredi koncert, katerega obišče veliko poslušalcev tudi izven občine Trebnje, saj v njem igrajo mladi glasbeniki s cele Dolenjske.

- **GREGORJEV SEJEM NA VESELI GORI**

Gregorjev sejem že več kot tri desetletja vsako pomlad privabi številne obiskovalce in razstavljalce. Organizira ga Turistično društvo Šentrupert. Na njem je mogoče kupiti izdelke domače in umetne obrti, domače dobrote iz krušne peči, zelenje, semena, sadike sadnih dreves, čebulice... Razstavljalci prihajajo iz večine slovenskih pokrajin. V preteklosti je bil to živinsko-kramarski sejem in sejem domače obrti, danes živine ni. Kot atrakcija se ga udeležujejo konjeniki.

- **SLIKARSKE KOLONIJE**

Šentrupert se je v zadnjem desetletju razvil v kraj, kjer je tudi bogato likovno življenje. Leta 1994, ko smo se spominjali 950-letnice prve omembe Šentruperta, se je porodila zamisel, da bi slikarji, ki so že razstavljali v Šentrupertu, skozi slikarsko srečanje obogatili ta prostor. Tako so se zbrali Bogdan Breznik, Janko Orač, France Slana in Veljko Toman za tri dni na Hrastnem ter ustvarili okrog 20 del. Slikarsko srečanje se je ponovilo čez tri leta, ko smo se spominjali 500-letnice gotske cerkve.

Tedaj se je že omenjenim slikarjem pridružil še akademski slikar Domen Slana in nastalo je 25 novih del, ki poudarjajo bogastvo naše kulturne dediščine. Ob prelomu tisočletja so se omenjeni slikarji zbrali še enkrat ter vsak po svoje zaznamovali našo pokrajino.

- **STALNI RAZSTAVI SLOVENSKE SLIKANICE ZA OTROKE SVETA IN IZVIRNE ILUSTRACIJE MLADINSKIH DEL**

Zbirki obsegata preko 300 slikanic v 20 različnih jezikih slovenskih avtorjev in ilustratorjev ter okrog 250 izvirnih ilustracij, ki jih je podarilo 50 avtorjev.

4.4 VLOGA PREBIVALCEV

Pri vseh prebivalcih je potrebno vzpodbuditi pozitiven odnos do turističnih dejavnosti, ki zahtevajo gostoljubnost, ljubezen do svojega kraja, do naravne in kulturne dediščine ter nenazadnje profesionalen pristop k turizmu. Domačini morajo poznati lepote naše dežele, imeti morajo informacije o možnostih razvoja turizma, se seznaniti z varovanjem naravne in kulturne dediščine, poznati zgodovino in značilnosti svojega kraja in obvladati osnovna pravila ravnanja s turisti. Te informacije so lahko posredovane preko medijev, na plakatih, v obliki okrogle mize, s predavanji, s strokovno vodenimi izleti, z udeležbo na različnih sejnih, javnih tribunah, družabnih večerih. Pobudniki omenjenih metod obveščanja so lahko državne ustanove, občinski referenti in župani, turistične organizacije in podjetniki v turistični dejavnosti.

Prebivalci Šentruperske doline so vključeni v številna društva: bralno, gasilsko, kulturno, konjeniško, vinogradniško, turistično, šahovsko, športno, tarok, zmajarsko društvo, čebelarsko, lovsko družino, Aktiv kmečkih žena, Rdeči križ.

Glavni pospeševalec razvoja turizma v Šentruperski dolini je Turistično društvo Šentrupert. Vanj je vključenih 80 članov. Delo društva je zasnovano na podlagi osmih tematsko zaključenih delovnih skupin, vsaka pa ima svojega skrbnika in določene prednostne naloge. Skrbnik delovne skupine je zadolžen za organizacijo aktivnosti in pretok potrebnih informacij v sami delovni skupini in do vodstva. V zadnjih letih je pri svojem delovanju zelo aktivno. Turistično društvo je organizator številnih prireditev in uspešno sodeluje z ostalimi društvi v Šentrupertu.

Cilji Turističnega društva Šentrupert so:

- iskanje in izkoriščanje prednosti in drugačnosti Šentruperske doline,
- premagovanje slabosti in nevarnosti,
- ureditev infrastrukture in izboljšanje videza kraja,
- skrb za ohranjanje naravne in kulturne dediščine,
- prerast dogodkov v tradicionalne, prepoznavne, kar pomeni, da se jasno ve, kdaj v letu se zgodi nek dogodek in kaj le-ta ponuja; na ta način pridemo tudi do stalnih gostov, ki s sabo vedno znova pripeljejo nove in nove goste,
- povezovanje vseh aktivnosti na področju kulture in turizma v Krajevni skupnosti Šentrupert ter združitve v celostno zaključeno ponudbo navzven,
- pospeševanje razvoja kmetij in povezovanje njihove ponudbe v okoliško turistično ponudbo ter s tem v skupni turistični proizvod,
- oblikovanje novih turističnih produktov,
- organizacija izobraževanja turističnih ponudnikov in krajanov za urejenost kraja, za sodelovanje v turističnem kraju in za prijazno srečevanje s turisti,
- organizacija odmevnih prireditev – zanimivih za krajanke, okoličane in turiste,
- zagotovitev novih delovnih mest,
- koordinacija priprave in izdaje turističnega promocijskega materiala in realizacija kakovostne promocije kraja,
- povezovanje s stroko,
- podeljevanje nagrad zaslužnim za razvoj turizma in videz kraja.

V društvu pa bodo morali razmisliti o širitvi članstva ter privabljanju turističnega podmladka. Vključevanje mladih na področju turizma je zelo pomembno. Če je med turističnim društvom in osnovno šolo vzpostavljen dober odnos, se lahko v okviru rednega šolanja, predvsem pa prek obšolskih dejavnosti, na raznih projektnih dnevih ter šol v naravi osnovnošolci navdušijo za spoznavanje in delovanje na turističnem področju. Učenci z Osnovne šole Šentrupert ob usmerjanju njihovih mentorjev s svojimi dejavnostmi - pevski zbor, glasbena šola - aktivno nastopajo na raznih turističnih prireditvah. Z raziskovalnimi nalogami (o prehranjevalnih navad naših prednikov, o kozolcih, mlinih, ...) učenci posredno spoznavajo tudi turizem in turiste ter na ta način razvijajo veselje do turistične dejavnosti. S tem se izobražujejo jutrišnji delavci v turističnem društvu ali vsaj turizmu prijazni krajanke.

Za svoje delovanje bi si turistično društvo moralo zastaviti tudi kvantificirane cilje, da bi čez čas lahko ovrednotili svoje dosežke in uspehe. Vse poti so namreč namenjene k nekemu cilju. Vsakdo si v življenju nenehno postavlja cilje in izraža želje, kaj bi v življenju rad dosegel. Kdor nima ciljev, jih tudi doseči ne more.

4.5 SWOT ANALIZA ŠENTRUPERSKE DESTINACIJE

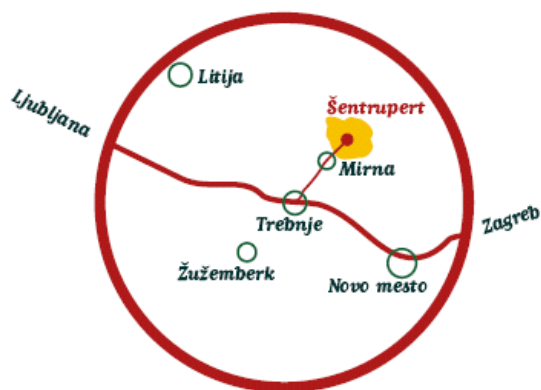
PREDNOSTI: • lega, • bogata naravna dediščina, • bogata kulturna dediščina, • gostoljubni ljudje, • obstoječi turistični produkti: Po poteh kulturne dediščine Dolenjske in Bele krajine, Gornje-dolenjska vinska cesta, • pridobljen sloves Šentruperta, kot kulturnega kraja v občini Trebnje, • ekskluzivna ponudba: Galerija izvirnih ilustracij mladinskih del na OŠ Šentrupert.	SLABOSTI: • dotrajana oz. neustrezna infrastruktura, • demografska ogroženost v hribovskih predelih, • neurejenost trškega jedra v kraju Šentrupert, • neustrezna in pomanjkljiva gostinska ponudba, • pomanjkanje prenočitvenih kapacitet, • neorganiziranost turističnih ponudnikov, • neprepoznavnost na turističnem trgu, • pomanjkanje ustreznih strokovnih sodelavcev za izvajanje aktivnosti, • pomanjkanje finančnih sredstev.
PRILOŽNOSTI: • neodkrita in netradicionalna turistična destinacija, • ustvarjanje novih delovnih mest, • razvoj in trženje produktov, ki so plod domačega znanja (od kulinarčnih do ljudske obrti), • kulturni in gospodarski razvoj območja, • trženje kulturnih prireditev, ki bodo pripeljale domače in tuje goste, • razvoj obstoječih ponudnikov turističnih storitev tako v kvalitativnem kot tudi kvantitativnem smislu, • povečanje prepoznavnosti kraja, • povečevanje interesa za vlaganje v turizem s strani drugih gospodarskih dejavnosti.	NEVARNOSTI: • izseljevanje mladih izobraženih kadrov, na katerih sicer lahko temelji razvoj, • nezainteresiranost krajanov za ukvarjanje s turističnimi dejavnostmi, • ovire, ki jih prinaša zakonska regulativa na področju delovanja društev in turizma, • premalo akcijsko usmerjena pomoč države pri razvoju turizma na podeželju, • premajhna povezanost vseh potencialov za strateški razvoj turizma.

5. PROGRAM RAZVOJA TURIZMA V ŠENTRUPERSKI DOLINI

5.1 INFRASTRUKTURA

Šentruperska dolina sodi v občino Trebnje, ki leži v JV delu Slovenije ob magistralni cesti Ljubljana - Novo mesto. Do Šentruperta pridemo po cesti Trebnje – Sevnica in sicer po dveh vpadnicah, Slovenska vas – Šentrupert ter Prelesje – Šentrupert. Obe vpadnici sta v zelo slabem stanju; predvsem sta preozki, zato ju bo nujno potrebno razširiti in ponovno asfaltirati.

Slika 5: Cestne povezave

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.

Turistična dejavnost praviloma zahteva ponudbo, ki je za domačine nadstandardna:

- boljše bivalne pogoje,
- boljše storitve,
- boljšo infrastrukturo, kot jo imamo sami.

Zaradi tega je odločitev domačinov za turistično dejavnost težavna, saj je potrebna celovita prenova podeželja.

Če se hoče Šentuperska dolina resneje ukvarjati s turizmom bo nujna ureditev izgleda kraja. Potrebna bo prenova ceste, ureditev pločnikov, izboljšanje javne razsvetljave. Za turiste je pomembna tudi čistost, urejenost kraja ter prijaznost krajanov.

Krajani Šentruperta se čedalje bolj zavedajo pomembnosti urejenosti kraja. Na to kaže velik odziv v akciji ocenjevanja kraja, s katero smo se v našem kraju priključili republiški akciji, ki poteka pod okriljem Turistične zveze Slovenije pod sloganom

'Moja dežela – lepa in gostoljubna'. Ocenjevanje poteka v petih kategorijah, in sicer stanovanjske hiše, kmečke domačije, gostinski objekti, turistične kmetije ter vasi kot celota. V lanskem letu se je iz vseh kategorij za ocenjevanje nabralo preko 70 prijav.

V lanskem letu je bila v Šentrupertu izvedena študentska urbanistična delavnica. Potekala je v okviru obveznega programa študija prostorske smeri na Oddelku za geodezijo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani. V okviru takih delavnic se študentje prvič srečajo s konkretnimi problemi prostorskega razvoja. Zanimive ideje in predloge glede obnove trga v Šentrupertu so predstavili na javni predstavitvi.

5.2 NASTANITVENE ZMOGLJIVOSTI IN GOSTINSKA PONUDBA

Največji problem Šentruperske doline je, da ima nizko število nastanitvenih kapacitet. Ponudniki sob so gostilna Jaklič ter turistični kmetiji Pri Vidi in Pri Deželanu. Če se bo hotela dolina resneje ukvarjati s turizmom, bo potrebno povečati število nastanitvenih kapacitet. Za turizem na podeželju je sicer značilna razpršenost ponudbe, vendar bo potrebno razmišljati o tem, da bomo ponudili večje število postelj na enem mestu. Sedaj so namreč namestitvene kapacitete raztresene, kar individualnih gostov ne moti, vendar če hočemo, da v naši dolini prenočijo tudi skupine, je ureditev prenočišč na enem mestu nujno potrebna.

Turistične kmetije bi lahko svojo ponudbo v poletnih mesecih popestrile tudi z nudenjem prenočišč na senikih, ki v zadnjem času postajajo zelo popularna. Ureditev takih prenočišč ne zahteva velikih finančnih sredstev, za obiskovalce pa je spanje na senu enkratno doživetje. Poleg tega bodo morali še kaj dodati svoji osnovni ponudbi - bivanju v lepo urejenem kraju na podeželju, da bodo uspeli ljudi prepričati, naj preživijo počitnice prav pri njih. Samo televizijski sprejemnik nikakor ne bo zadoščal, saj imajo posteljo, hrano in televizijo gosti tudi doma. Za počitnice na podeželju se bodo odločali le, če jim bomo ponudili kaj nevsakdanjega, to pa sta poleg doživetja privlačne pokrajine in možnosti izletov še dovolj široka ponudba rekreacije in stik z živalmi, ki jih ljudje, ki živijo v bloku, ne morejo imeti doma. Kmetija, ki se ukvarja s turistično dejavnostjo, bi morala poskrbeti za zanimiv program oddiha. Ne bo dovolj, da gostom ponudi, da opazujejo, kako se opravljajo kmečka opravila ali da tudi sami poprimejo za delo, če jih to veseli. Kot dobre rešitve pri preganjanju dolgčasa so se izkazali namizni tenis, vse vrste aktivnosti z žogo, za deževne dni pa družabne igre in nekaj zanimivih knjig. Nepogrešljiva so kolesa, na kmetijah, ki imajo v bližini

kakršnokoli vodo, bodo močan magnet ustrezna plovila. Otroci bodo pozimi veseli vsake še tako kratke vlečnice in sankališča.

Posebno tržno nišo lahko izpolnijo kmetije, ki se ukvarjajo z ekološkim pridelovanjem hrane. Trendi v svetu kažejo, da imajo takšne kmetije vse več zvestih odjemalcev tako pri ponudbi počitnic kot tudi pri prodaji pridelkov.

Kdor se ukvarja s turizmom na kmetiji ima tudi pomembno vlogo osveščanja svojih gostov o pomembnosti uravnovešene prehrane. Odlične možnosti dodatnega zaslužka lahko kmetje poiščejo v celotnem trženju svojih izdelkov. Najprej jih bodo prodajali gostom, ki so preživljali pri njih počitnice. Ljudje se radi zanesemo na priporočila, zato bodo gostje, ki se dobro počutijo na kmetiji, to z veseljem priporočili dalje in se pred odhodom oskrbeli z zalogo domačih dobrot.

V Šentrupertu se je oblikovala tudi ideja o ponudbi kapacitet, ki obstajajo in so neizkoriščene. Trenutno je v teku projekt »Prenočišča v zidanicah«. V Turističnem društvu Šentrupert si trudijo pridobiti čimveč potencialnih ponudnikov, ki bi svoje zidanice v vinskih gorica uredili, tako da bi v njih lahko prenočevalo različno število ljudi. Nekaj zainteresiranih ponudnikov se je že oglasilo in tudi prvi gostje so že prenočili v zidanicah.

Med poletnimi počitnicami že vrsto let prihajajo v dolino potoka Bistrica taborit skavti. Možna bi bila ureditev manjšega kampa, kjer bi obiskovalci lahko šotorili.

V Projektu razvoja turistične destinacije Šentruperska dolina, ki ga je izdelalo Turistično društvo Šentrupert, je predvidena obnova gradu Škrljevo. Osrednja dejavnost v obnovljenem gradu naj bi bila kongresna ponudba z visokim nivojem namestitvenih storitev. V gradu naj bi uredili tudi restavracijo.

Glede gostinske ponudbe je največji problem v profiliranju posameznega ponudnika. To pomeni, da vsak gostinec poskuša najti usmerjeno ponudbo, s katero se identificira. Primer je Izletniška kmetija in ribogojnica Možina, ki je zaslovela predvsem z dimljeno postrvjo. Če si človek zaželi postrvi, je jasno, da je pravi naslov Izletniška kmetija Možina kljub temu, da postrvi ponujajo sicer vsi lokalni gostilničarji. Gre za fenomen, ko si s popolnim skrčenjem ponudbe na nekaj atraktivnih artiklov razširimo razpoznavnost in trg. Podobno velja za Gostilno Javornik, ki se je profilirala kot ponudnik jedi iz krušne peči in si s tem zelo povečala trg.

5.3 KULTURNA IN ŠPORTNA PONUDBA

Pomen kulture je zelo velik, še posebej je pomembno, da se umetnost in gospodarstvo povezujeta. Ljudem je všeč nov in svež pristop, ki so ga za obujanje zgodovine in poudarjanje pozabljenih lepot Slovenije izbrali sodelujoči v projektu Imago Sloveniae, zato se mi zdi za kraj pomembno, da tudi v prihodnosti gosti prireditve v okviru tega projekta.

Veliko pa bi se dalo narediti na področju športne ponudbe. Neokrnjena narava okolice Šentruperta daje možnosti gibanja in rekreacije v naravi, s katero bi morali zainteresirati meščane za izlete in pogostitve v naših lokalih.

Plavanje in kopanje, pohodništvo, kolesarjenje, zdravje in wellness so ponudbe, ki morajo biti v prihodnosti glavne promocijske teme. Na teh področjih še vedno obstaja znaten tržni potencial (Strategija trženja Slovenskega turizma, 2002, str. 28). Vendar pa so današnji turisti čedalje bolj zahtevni, zato niso dovolj samo možnosti za kolesarjenje in pohodništvo, turistom je potrebno ponuditi nekaj več.

Ena od možnosti je oblikovanje adrenalinskega parka. Število adrenalinskih parkov v svetu se je v zadnjih letih skokovito povečalo. Številne organizacije spoznavajo njihov potencial na področju avanture, rekreacije, treninga, razvoja in rehabilitacije. S tehničnega vidika predstavlja adrenalinski park poligon na višini od 8 do 14m, ki je sestavljen iz različnih nalog, ki jih je možno premagovati individualno ali skupinsko.

Učinki adrenalinskega parka:

- udeležencem omogoča, da doživijo občutek uspeha in dogodivščin,
- razvije vodstvene sposobnosti in vodstveni potencial,
- poveča skupinski duh in motivacijo,
- razvije zaupanje in podporo v skupini,
- poveča udeležencevo samozaupanje,
- ustvari veselje, zabavo in smeh,
- izboljša sposobnosti pri reševanju problemov, odločanju in prevzemanju pomembnih odločitev,
- razvije in poveča vzdržljivost in fizično koordinacijo,
- izboljša odnos do okolja,
- pomaga otrokom in odraslim ponovno doživijo občutek avanture.

Najprimernejši prostor za postavitev adrenalinskega parka bi bil v Velikem vrhu na eni večjih jas ob potoku Bistrica. To je gozdno področje, ki daje vtis divjine (pragozda) in se razteza po gričih na SZ šentruperske mikroregije.

Konj, nekdanj nepogrešljiv človekov sopotnik pri delu in na poti, je danes pomembna vez pri njegovem druženju z naravo. Jahanje je vse bolj priljubljen šport. Glede na to, da tudi v Šentrupertu konj ni več le delovna žival in da je čedalje več ljubiteljev konjenišva, bi bilo potrebno jahalne poti, ki jih poznajo člani konjeniškega društva, tudi urediti in predstaviti (npr. z zloženko). V okviru turističnih kmetij bi bila zanimiva tudi možnost izposoje konj in šola jahanja.

Zmajarsko društvo Prelet bi lahko organiziralo tečaje jadralnega padalstva, skoke z jadralnim padalom v tandem ...

5.4 PONUDBA SPECIALNIH PROGRAMOV

Poroke na gradovih so v zadnjih letih zelo priljubljene. Ker je grad na Veseli Gori najlepše ohranjen, bi lahko v njem z najmanjšimi stroški uredili dvorano za civilne poroke.

Slika 6: Pogled na Veselo Goro

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.

Dosedanje možnosti za poroke v okolici so:

- v Galeriji likovnih samorastnikov v Trebnjem,
- na gradovih Otočec, Sevnica, Brežice, Mokrice, Bogenšperk.

Glavna slabost omenjenih gradov je v veliki zasedenosti, zaradi česar so poročni obredi zelo kratki, ponavadi tudi precej brezosebni in serijski. Na gradu na Veseli Gori

bi parom omogočili, da sodeluje pri izdelavi scenarija, si izbere dolžino obreda, glasbo, s čimer bi kolikor se le da uresničili želje mladoporočencev.

Odpor do standardizacije, uniformiranosti, množičnosti, velikoserijskega ponavljanja se kaže tudi pri porokah, kjer si pari vse bolj želijo drugačnosti. Tako bi bila prednost pred ostalimi kraji tudi v tem, da bi parom omogočali »nenavadne« poroke, saj do sedaj v upravnih enotah parom ponujajo le klasične poroke na sicer različnih lokacijah.

Pari, ki bi se želili poročiti tudi cerkveno, bi to lahko storili v obnovljeni baročni cerkvi sv. Frančiška Ksaverija v neposredni bližini gradu.

5.5 CILJNI TRG

Ni podjetja, ki bi lahko delovala na vsakem trgu in zadovoljilo vsako potrebo, prav tako ne more biti prav posebej uspešno na enem samem obsežnem trgu (Kotler, 1996, str. 19).

Tudi v turizmu se morajo turistični kraji in turistična podjetja opredeliti, na kateri segment trga se bodo pozicionirali. To pa je predvsem odvisno od turističnega povpraševanja, ki je pripravljenost turistov, da menjajo oz. pridobijo določeno količino turističnih dobrin za določeno količino denarja.

Za elastičnost povpraševanja glede na razpoložljivi prosti čas so pomembne poletne počitnice in vikendi. Šentruperska dolina je zanimiva za organizacijo aktivnih počitnic in izletov ob koncu tedna. Za elastičnost glede na kakovost naravnih dobrin sta odločilna dejavnika lepa in ohranjena narava ter bližina glavnega mesta Ljubljane, kjer so potrebe po tovrstni rekreaciji velike.

Z opisano primarno turistično ponudbo je Šentruperska dolina zanimiva za različne interesne skupine:

- glede na namen:
 - ljubitelje podeželja, miru, čistega zraka,
 - pohodnike, kolesarje in druge športnike,
 - obiskovalce na kulturno turističnih prireditvah,
 - tranzitne turiste na poti do Otočca, Šmarjeških toplic, Čateških toplic;
- glede na starost:
 - družine z majhnimi otroki,

- šolske skupine otrok, ki imajo naravoslovne dneve,
- starejši ljudje.

5.6 ŠIRŠE REGIONALNO POVEZOVANJE

Danes smo priča trendom povezovanja na vseh področjih. Združevanje delovne sile, znanja, poznavanja in podobnih kvalitiet prinaša rezultate hitreje, ti so boljši in predvsem tudi cenejši.

3-E turizem obsega večji del slovenskega podeželja. Z vidika sodobnih trendov v turističnem povpraševanju zaradi svojih etnoloških posebnosti in raznovrstnega načina življenja velja za perspektivno turistično področje. Podeželje ponuja številne turistične atrakcije in tudi že razvite turistične proizvode oziroma storitve (gostilne, gradove, turistične kmetije, sakralne objekte, vinske turistične ceste, gozdne poti). Toda večina teh proizvodov in storitev je razdrobljenih, nepovezanih in neprepoznavnih, zato se bo potrebno usmeriti v razvoj integralnih turističnih proizvodov, ki bodo temeljili na povezovanju turističnih ponudnikov na podjetniški in trženjski ravni. Podeželski turizem zahteva trženje in ne zgolj promocijo, pri čemer je še posebej pomembno povezovanje posameznih turističnih proizvodov in storitev v okviru zaokroženih turističnih območij (Kovač et al., 2002, str. 42).

Pomembnosti povezovanja se v Turističnem društvu Šentrupert zavedajo. Vendar pa bo širše povezovanje zamen, če ne bo povezovanja v kraju samem in če ne bodo društva ter s tem krajanje delovali enotno. Tako je Turistično društvo Šentrupert vzpostavilo kontakte skoraj z vsemi ostalimi društvi v Šentrupertu in skupaj so pretehtali področja, na katerih se njihovo delo lahko povezuje. Tako na primer Turistično društvo za prireditev Konjerejskega društva skrbi za promocijo, člani Konjerejskega društva pa s svojimi jahalnimi pohodi popestrijo doživetja pohodnikov na Steklasovi pohodni poti ali pa priskočijo na pomoč pri postavljanju odra za kakšno prireditev, ki jo organizira Turistično društvo. Turistično društvo je tisti člen, ki dejansko lahko združuje vse aktivnosti, ki sicer potekajo v posameznih društvi.

Pri ukvarjanju s turizmom v naši dolini pa je nujno tudi širše regionalno povezovanje, saj dolina sama ne more ponuditi zadostnih možnosti za aktivno preživljanje počitnic. V turističnem društvu Šentrupert se nujnosti širšega regionalnega povezovanja zavedajo. Z vključitvijo v projekt Po poteh kulturne dediščine Dolenjske in Bele krajine se povezujejo z ostalimi kraji na Dolenjskem. S kraji, ki ležijo proti Sevnici, se Šentrupert povezuje preko Gornjedolenjske vinske turistične ceste. V prihodnosti naj

bi se povezovali tudi z litijsko občino. Steklasovo pohodno pot naj bi podaljšati v litijsko občino do slapu Bene, kjer naj bi se priključila na Oglarsko pot.

Pri povezovanju pa v Šentruperski dolini nismo ostali le znotraj meja Slovenije. Turistično društvo se je začelo povezovati tudi mednarodno, s sodelovanjem v projektu Interreg (Romarska pot Heme Krške).

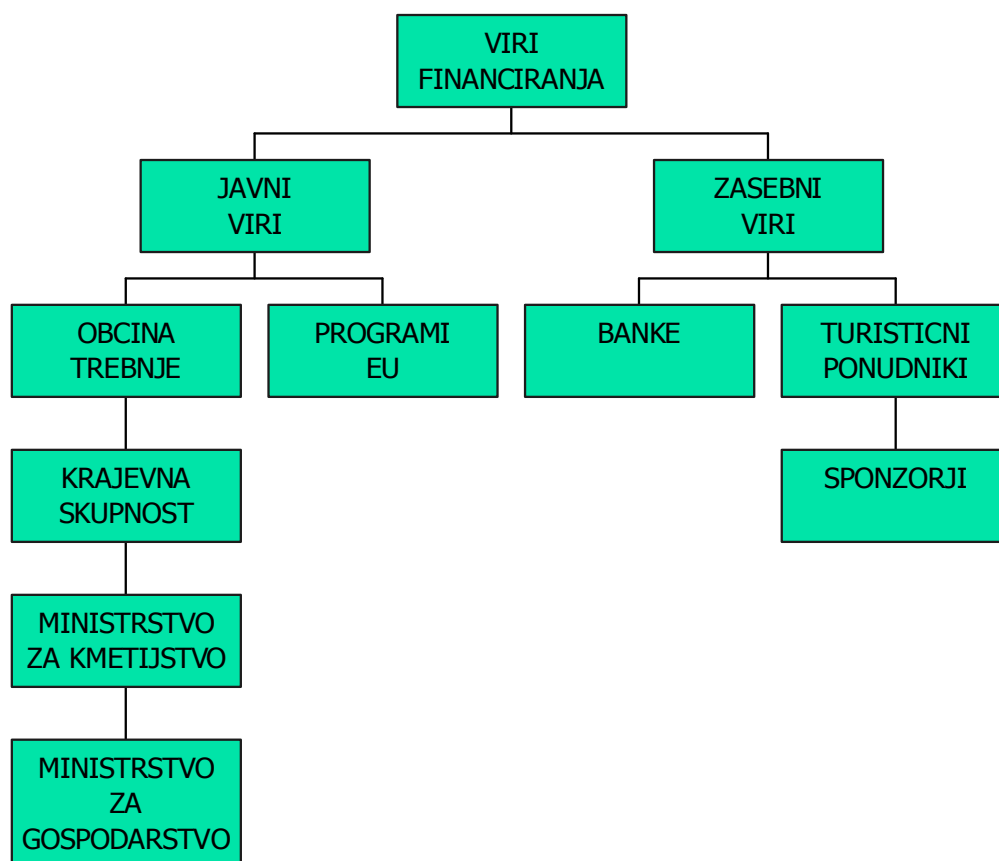
6. MOŽNOSTI FINANCIRANJA RAZVOJA TURIZMA V ŠENTRUPERSKI DOLINI

Tako kot za vsako podjetniško dejavnost je tudi za ukvarjanje s turizmom potreben kapital.

Kljub občutku, da so možnosti pridobivanja finančnih sredstev predvsem za razvojne projekte, ki obetajo razvoj turizma na podežlju izjemno majhne, je teh vendarle nekaj, le da jih je treba nenehno agresivno iskati. Turistično društvo kot samostojni pravni subjekt neprofitnega značaja ima možnosti nastopanja na javnih razpisih, čeprav so zaenkrat te možnosti dokaj skromne. Če pa si bodo društva uspela pridobiti status javnega pomena, bodo ovire za tovrstno prijavljanje na razpise odstranjene.

Sedaj so sredstva za delovanje turističnih društev sestavljena iz članarin, sponzorstev in donatorstev, ki so v kriznem obdobju in ob nestimulativni davčni politiki vse bolj pičila, ter redkih in majhnih dotacij občin ali turističnih območnih zvez. Glavna finančna sredstva si zato turistična društva pridobivajo z organizacijami prireditelj. V prihodnosti bo potrebno v financiranje turističnih društev, ki si posebej prizadevajo za razvoj turizma na podežlju, vnesti novitete. Ena od možnosti je v participaciji pri turistični taksi in članarinah lokalnih turističnih organizacijah. V krajih, kjer je turistično društvo gonilna sila razvoja turistične dejavnosti na podežlju, pa bi bilo potrebno več sredstev za taka društva predvideti tudi v občinskih proračunih.

Slika 7: Možni viri financiranja turistične dejavnosti v Šentruperski dolini

Vir: lasten vir, 2004.

V zgornji shemi so predstavljeni možni viri financiranja turistične dejavnosti. Z javnimi viri financiranja se financira predvsem izvedba projektov, ki imajo širši značaj – izgradnja oz. posodobitev infrastrukture, usposabljanje in izobraževanje turističnih ponudnikov, promocija ... Uresničitev teh projektov naj bi prispevala k temu, da bi kraji, ki se želijo ukvarjati s turizmom, postali zanimivi za zasebnike; ti bi videli v turističnih dejavnostih poslovne priložnosti, ki se financirajo iz lastnih ali bančnih virov. Pri bančnih viri gre za logiko donosnosti.

Financiranje turistične dejavnosti v Šentruperski dolini v okviru Turističnega društva v letu 2003:

- javni viri:
 - iz proračuna Občine Trebnje je turistično društvo dobilo 400.000,00 SIT sredstev za turistično dejavnost in 1.200.000,00 SIT za kulturne prireditve,
 - Krajevna skupnost Šentrupert je društvu namenila 500.000,00 SIT,
 - cca. 2 mio SIT je turistično društvo dobilo z Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, iz sredstev programa CRPOV;

- zasebni viri:
 - sponzorji so prispevali cca. 500.000,00 SIT,
 - z vstopninami na prireditvah je društvo dobilo cca 1.000.000,00 SIT.

SKLEP

Turizem je panoga, katera brez muje ne da ničesar. Lepote in naravne danosti ter zgodovinski viri so samo osnovna sredstva, ki omogočajo, da s svojim delom, prijaznostjo, gostoljubjem, iznajdljivostjo in inovativnostjo privabimo gosta, ki nam našo storitev plača. Njivo turizma moramo najprej obdelovati, sejati, negovati in šele nato žeti. Pomembno se je zavedati, da turizem ne bo obrodil sadov kar čez noč in brez posebnih vlaganj. Takšno razmišljanje je zmotno in obsojeno na propad.

Počitnice na podeželju niso takšne kot oddih na morju ali v zdravilišču, so drugačne – v tesnem stiku z naravo in ljudmi, z njihovo kulturo, življenjsko modrostjo, šegami in navadami.

O bogastvu in raznolikosti slovenskega prostora ni treba izgubljati besed. Velja pa poudariti, da se Slovenci tega premalo zavedamo in da pogosto ne znamo izkoristiti potencialov. Vse prevečkrat se dogaja, da pomembne naravne in kulturne vrednote zanemarjamo, opuščamo ali tako močno spreminjamo in posegamo vanje, da prihaja do degradacij. Turizem na podeželju pa je od kakovosti prostora izjemno odvisen.

Novi trendi in drugačno gledanje na prostor in okolje povzročajo, da vse več ljudi preživlja svoj prosti čas na podeželju. Ti novi družbeni trendi imajo v slovenskem prostoru velike razvojne možnosti. Z njimi se ujema tudi izboljševanje prostorske dostopnosti, kar omogoča časovno učinkovito kombiniranje prostorske raznovrstnosti. Ko bo dokončana še avtocestna hrbtenica, se bodo razdalje med štirimi osnovnimi tipi krajin v Sloveniji še dodatno skrčile in približale sedaj pozabljene, skrite kraje in celo pokrajine, ki jih je več, kot si večina potrošnikov slovenskega prostora sploh predstavlja, in ki čakajo, da jih ponovno odkrijejo iskalci in raziskovalci novih, drugačnih prostorov. Z vidika velikih turističnih operaterjev se zdijo mogoče te perspektive preveč razdrobljene, težko ulovljive in zato ekonomsko nezanimive. Ne glede na takšne, že večkrat slišane, pomisleke so ti trendi za razvoj podeželja prav gotovo obetavni in v marsičem spreminjajo dokaj črnogledne napovedi o prihodnosti slovenskega podeželja. Te možnosti pa so v precejšnji meri zgolj potencial, ki je

skoraj povsem odvisen od iznajdljivosti množice ljudi, med katerimi seveda niso zgolj neposredni turistični delavci.

Če gledamo na Šentrupersko dolino z vidika možnosti razvoja turizma, ugotovimo, da je to območje bogato s potencialno turistično ponudbo, vendar bo potrebno veliko dela in sistematike, da bi lahko te potenciale tudi izkoristili. Zaenkrat je gospodarska dejavnost, imenovana turizem, v Šentruperski dolini slabo razvita. Gostinska podjetja v naši dolini nimajo dobička, ki bi ga prispevali turisti, pač pa poslujejo zaradi obiska stalnih gostov in občasnih pogostitev večjih skupin. Organiziranih ogledov lokalnih zanimivosti ni. Vendar pa predstavljata bogata kulturna dediščina in neokrnjena narava Šentruperske doline, ki ponuja možnosti gibanja in rekreacije v naravi, osnovo, na kateri bi lahko gradili razvoj turistične dejavnosti. Pri razvoju turizma bo potrebno paziti, da ne bi pri tem korenito spremenili ali uničili lokalno kulturo ali obstoječi način življenja. Šentruperska dolina s primarno turistično ponudbo je eno takih območij, ki nudijo možnosti preživljanja aktivnih počitnic kot tudi možnosti izletništva. Toda brez prave organizirane turistične ponudbe turistov ne bo.

LITERATURA

1. Berce Bratko Branka: Zavarovana območja in turizem na podežlju. Turizem – razvojna možnost podeželja. Zbornik referatov in razprav s sklepnimi ugotovitvami in zaključki. Ljubljana : Državni svet Republike Slovenije, 2000, str. 35-39.
2. Klemenčič Marjan: Turizem – rešitelj slovenskega podeželja. Turizem – razvojna možnost podeželja. Zbornik referatov in razprav s sklepnimi ugotovitvami in zaključki. Ljubljana : Državni svet Republike Slovenije, 2000, str. 39-43.
3. Kotler Philip: Marketing Management - Trženjsko upravljanje analiza, načrtovanje, izvajanje in kontrola. Ljubljana : Slovenska knjiga 1996, 832 str.
4. Koščak Marko: Trajnostni turizem, ki spodbuja oživitev podeželja z vključevanjem naravne in kulturne dediščine : kaj je projekt Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine. Delo, Ljubljana, 16.7.1997, str. 10.
5. Koščak Marko: Po poteh dediščine Dolenjske in Bele krajine. Glasnik Slovenskega etnološkega društva, Ljubljana, 41(2001), 3, str. 104-107.
6. Kovač Bogomir et al.: Strategija slovenskega turizma 2002 – 2006. Ljubljana : Ministrstvo za gospodarstvo, 2002. 95 str.
7. Križan Franci: Strategija trženja slovenske turistične ponudbe in strategija enega izmed petih turističnih področij – podeželja. Turizem – razvojna možnost podeželja. Zbornik referatov in razprav s sklepnimi ugotovitvami in zaključki. Ljubljana : Državni svet Republike Slovenije, 2000, str. 69-76.
8. Kulovec et al.: Sklepne ugotovitve in zaključki. Turizem – razvojna možnost podeželja. Zbornik referatov in razprav s sklepnimi ugotovitvami in zaključki. Ljubljana : Državni svet Republike Slovenije, 2000, str. 1-7.
9. Pelc Stanko et al.: Navodila za izvedbo programa uvajanja CRPOV in izdelavo razvojnega projekta CRPOV. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Sektor za podeželje, 1999. 43 str., 69 pril.
10. Peskar Robert: Šentrupert na Dolenjskem. Ljubljana : Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino, 2001. 48 str.
11. Planina Janez, Tanja Mihalič: Ekonomika turizma. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 281 str.
12. Zupan Jože et al.: Korenine naše preteklosti. Šentrupert: Osnovna šola dr. Pavla Lunačka Šentrupert, 2002. 292 str.

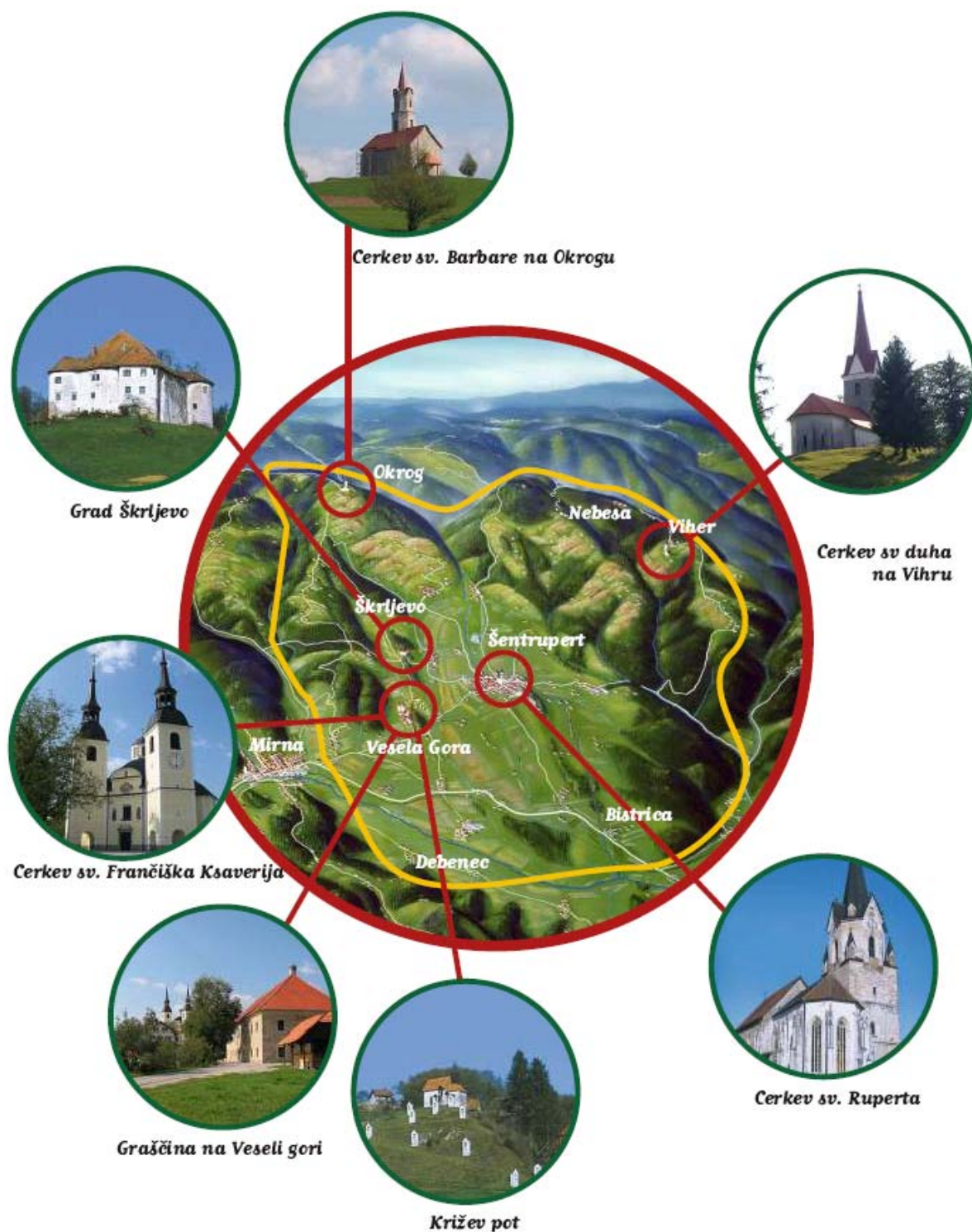
VIRI

1. Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.
2. Developing Sustainable Tourism. Madrid: World Tourism Organisation (WTO), 1998. 150 str.
3. Idejni projekt Vinske turistične ceste Slovenije. Maribor: Ministrstvo Republike Slovenije za kmetijstvo in gozdarstvo, 1993. 170 str.
4. Koščak Marko et al.: Razvojni projekt CRPOV za naselje Šentrupert z okolico. Šentrupert : Krajevna skupnost Šentrupert, 1996.
5. Rural tourism: A solution for Employment. Madrid: World Tourism Organisation (WTO), 1997. 105 str.
6. Strategija trženja Slovenskega turizma 2003 – 2006. Ljubljana : Slovenska turistična organizacija, 2002. 96 str., 5 pril., 1 tab.

PRILOGE

PRILOGA 1

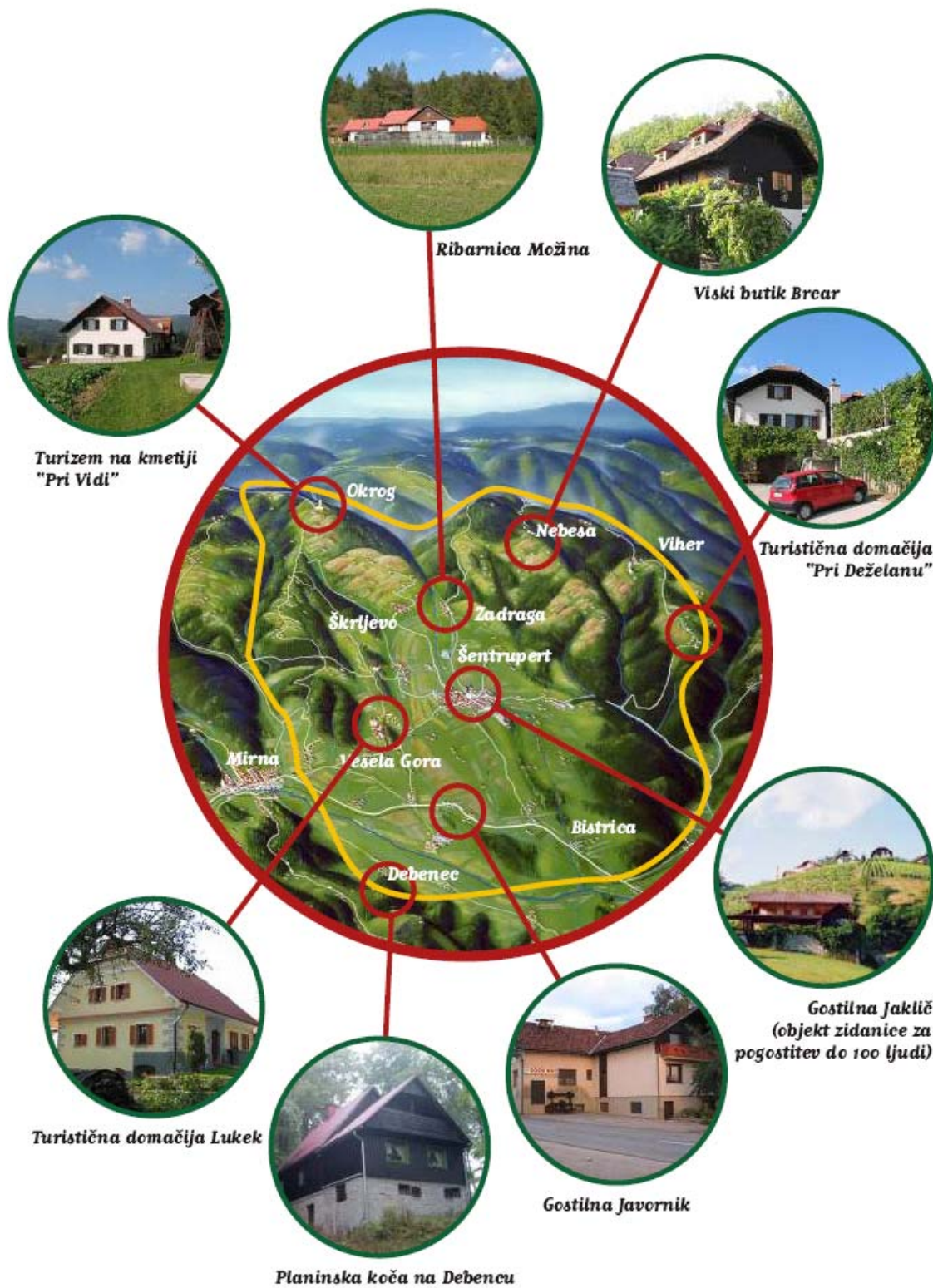
KULTURNO ZGODOVINSKI SPOMENIKI

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.

PRILOGA 2

GOSTINSKA PONUDBA

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.

PRILOGA 3

POGLEDI

*Pogled z Okroga
na Šentrupert*

*Šentrupert
z vzhodne strani*

*Pogled od gradu Škrljevo
na Šentrupert*

Pogled na Križev pot

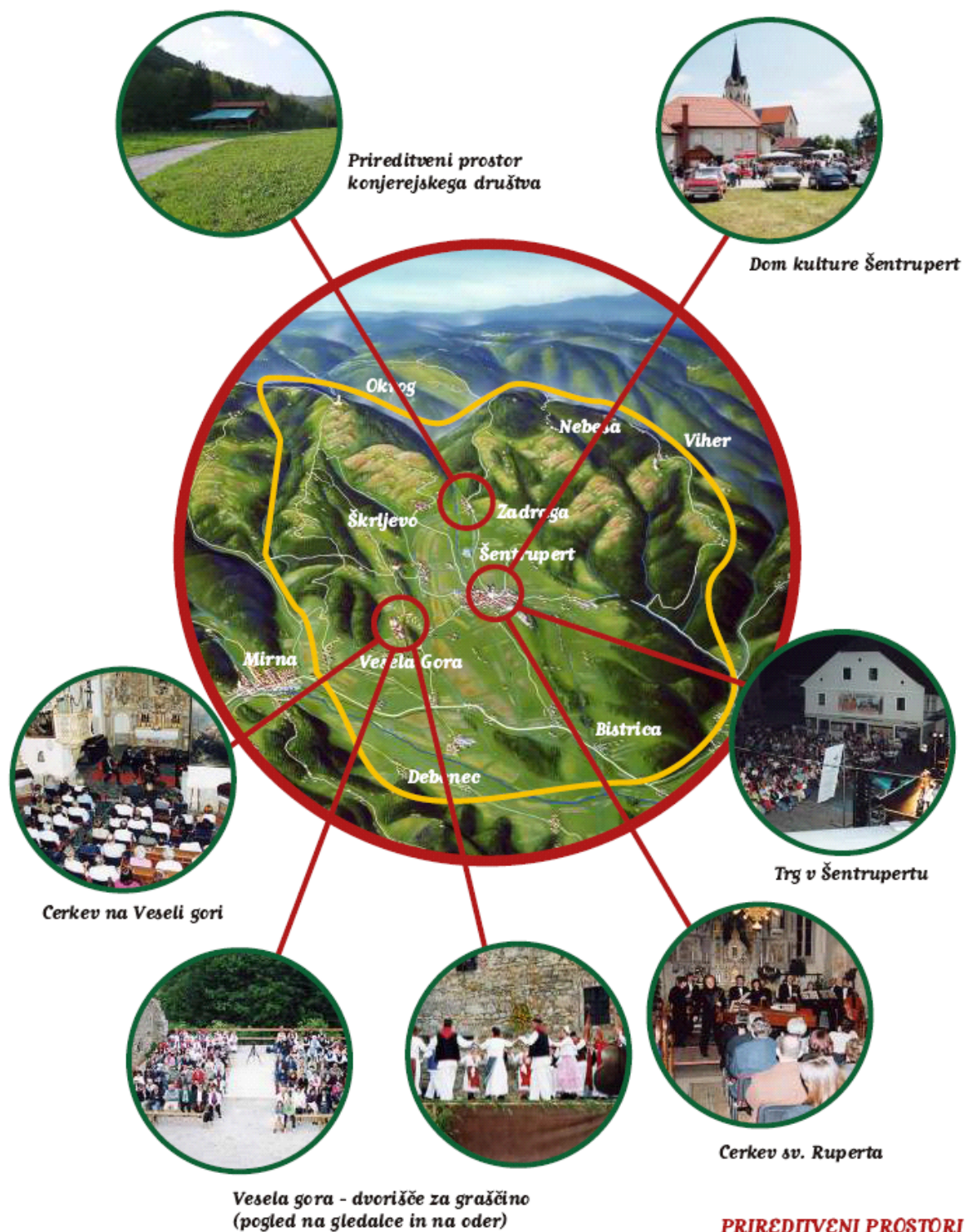

Pogled na Veselo goro

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.

PRILOGA 4

PRIREDITVENI PROSTORI

Vir: Interno gradivo Krajevne skupnosti Šentrupert, 2003.